ALİ ŞERİATİ

22

Dine Karşı Din

Anne Baba Biz Suçluyuz

FECR

ALİ ŞERİATİ

Dine Karşı Din

FECR
Ankara 2009

Sizi rahatsız etmeye geldim!

Ali Şeriati

Fecr Yayınları 127
ALİ ŞERİATİ
Bütün Eserleri 22

Dine Karşı Din

Eserin Orijinal Adı
Mezheb Aleyhi Mezheb

Tercüme
Doğan Özlük

Editörler
Doç. Dr. Hicabi Kırlangıç
Doç. Dr. Derya Örs

Tashih ve Redakte
Dr. Murat Demirkol
Cahit Ezerbolatoğlu

ISBN 978-975-6004-67-8

1. Baskı: 5 Mayıs 2009

Kapak ve İç Konsept: TN İletişim
Sayfa Düzeni: Cinas
Baskı: Kalkan Matbaacılık
Büyük Sanayi 1. Cadde 99/32
Tel: 0312. 3419234 İskitler/Ank.

FCR Yayın Reklam Bilgisayar
San. ve Tic. Ltd. Şti.
Rüzgarlı Cad. No: 2/5
Ulus / Ankara
Tel : 0312. 310 08 60
Faks : 0312. 311 47 89
www.fcr.com.tr
e-posta: fcr@fcr.com.tr

İÇİNDEKİLER

ALİ ŞERİATİ

23 Kasım 1933'te Horasan eyaletine bağlı Sebzivar'ın Mezinan köyünde dünyaya geldi. 1950'de Meşhed'deki Öğretmen Koleji'ne girdi. 1952'de Meşhed yakınlarındaki Ahmedâbâd köyünde öğretmenliğe başladı. 1955 yılında Mekteb-i Vâsıta'yı yazdı. Ebuzer-i Gıfarî'yi tercüme etti. 1956'da Meşhed Üniversitesi'ne girdi. Ulusal Direniş Hareketi'ne üye olduğundan, babası ve diğer üyelerle birlikte tutuklandı, altı ay tutuklu kaldı. 1959'da Alexis Carrel'den Dua'yı tercüme etti. Üniversiteden başarıyla mezun oldu. 1960'ta Fransa'ya gönderildi, orada sosyoloji ve dinler tarihi üzerine çalıştı. Cezayir Kurtuluş Hareketi'ne aktif olarak katıldı. Bu faaliyetlerinden dolayı Paris'te tutuklandı; bu arada birçok makale, konuşma ve çevirisi değişik dergilerde yayımlandı. Sosyoloji ve dinler tarihi alanında doktorasını tamamlayarak 1962'de İran'a dönerken sınırda tutuklandı; aylarca hapiste kaldı. Hapisten çıktıktan sonra öğretmenlik yapmaya başladı ve Meşhed Üniversitesi ve diğer merkezlerde konferanslar verdi. Hüseyniye-i İrşad 1973 Eylül'ünde kapatıldı. Savak, Şeriati'yi aramaya başladı. Kendisini bulamayınca babasını tutukladı. Babası bir yıl kadar hapsedildi. Şeriati teslim oldu ve on sekiz ay hücrede kaldı. 1975-77 arası Savak'ın takibinden sürekli kaçıp başkalarının evlerinde kalarak çalışmalarına devam etti. Sabahlara kadar süren konuşmalar yaptı. 16 Mayıs 1977'de Avrupa'ya hicret etti. Otuz gün sonra İngiliz İstihbaratı'nın yardımıyla Savak tarafından şehit edildi.

YAYINCININ NOTU

Yayınevimiz, Şeriati düşüncesini külliyat olarak okurlarına sunmakla önemli bir hizmet vermektedir. Merhum Şeriati, dünyanın bugün yaşayan iki önemli medeniyeti olan, İslam ve Batı medeniyetini yakından tanıma fırsatı bulmuş ender şahsiyetlerden biridir. Dahası, bir sosyolog gözüyle incelediği konuları, dahiyane bir düşünce işçiliği ile işlemiş ve Fars edebiyatının kendisine kazandırdığı akıcı üslupla ortaya koymuştur. Bilimsel liyakati, özgün bakış açısı, dindarlığı ve inandığı doğrular uğruna can verecek kadar yürekli kişiliği ile sadece İran gençliğini arkasından sürüklemekle kalmamış, dünya Müslümanlarının öze dönüş çabasına katkıda bulunarak bir döneme damgasını vurmuştur. Onun bu özgün ve özgürlükçü tutumu, sadece İslam düşmanlarının tepkisini çekmekle ve onlar tarafından şehit edilmekle kalmamış, dost ve kardeş bildiği Müslümanlardan da çok büyük tepkiler almıştır. Çünkü onun düşünceleri, Batılı saldırı karşısında çok derin ve güçlü bir mukavemet oluştururken İslam geleneğini kirleten ve çöküntüye sebep olan bidat ve hurafelere de ağır darbe indiriyordu. Tabiî bu da bilinçsiz kesimler nezdinde İslam'ın kendisine yapılan bir saldırı olarak algılanıyordu.

Kendi tabiriyle içinde doğup büyüdüğü geleneksel Safevî Şiîliğine yönelttiği eleştiriler yüzünden İran'da dışlanırken, Şiî bakış açısı nedeniyle de Sünnî dünyadan önemli tepkiler almıştır. Ancak Şeriati, her ne kadar Ali Şiası ve Safevî Şiası ayrımı yapsa ve Safevî Şiîliğini eleştirse de eleştirdiği düşünceden bütünüyle kurtulamamış ve söz konusu etkilerle Sünnî dünyanın kabul

edemeyeceği kimi düşünceler serdedebilmiştir. Sahabiler hakkında kullandığı ifadeler hoşgörü sınırını zorlayan kusurlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yaşadığı çağ ve çevrenin etkisiyle Fransız sosyalistlerinden etkilendiği ve kimi yorumlarında bu etkinin izlerinin görüldüğü de söylenebilir.

Ali Şeriati'nin de her insan gibi hata edebileceğini, hatalarının ve savaplarının sadece kendisini bağlayacağını okuyucunun takdir edebileceğine inanıyoruz. Fecr Yayınevi olarak, ölçümüzün Kur'an-ı Kerim ve onun numune-i timsali olan Hz. Peygamber (s.a) olduğuna inanıyor, Şeriati de dahil bütün insanların bu ölçüler içinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Onun her görüşünü onaylamadığımız halde eserlerini yayınlıyor, ama katılmadığımız görüşlerine de müdahale etmeyi uygun görmüyoruz. Çünkü böyle bir müdahalenin düşüncelerin doğru anlaşılmasına engel olacağı, bunun da hem yazar hem okur açısından bir hak ihlali sayılacağı kanaatindeyiz. Buna rağmen kimileri, tasvip etmedikleri düşüncelerden dolayı bilinçsiz okuyucuların olumsuz etkileneceği gerekçesiyle vebal alacağımızı düşünebilirler. Fakat biz, genelde Müslüman olmanın, özelde Şeriati okuru olmanın, okuduğu her şeyi kabullenen değil, eleştiren bir seviye gerektirdiğini düşünüyoruz. Dolayısıyla bütün olumsuzluklarına ve kusurlarına rağmen Şeriati'nin o engin birikiminin bizlere çok şey kazandırdığına ve kazandıracağına inanarak eserlerini külliyat olarak yayınlamaya karar vermiş bulunuyoruz. Buna paralel olarak hem Fars hem de Türk edebiyatına vukufiyetiyle temayüz etmiş mütercimlerden oluşan bir heyet oluşturarak eserlerin en az hata ile çevrilmesine de özen gösterdik. Bu nedenle tercümeler, sadece söz konusu eserleri dağınık vaziyette sunulmaktan kurtarmayacak, Şeriati okurunun liyakatsiz tercümelerden çektiği sıkıntıları da asgariye indirecektir.

Külliyattaki kitapların bazılarında yazara ait olmayan dipnotlar yer almaktadır, İran'daki Dr. Ali Şeriati Eserlerini Derleme Bürosu tarafından eklenen notların sonunda (Derleyen), yayınevi-

miz tarafından ilave edilen notların sonunda (Fecr), mütercimlerin ilave ettiği notların sonunda ise (Çev.) ifadeleri kullanılmıştır. Bunların dışındaki dipnotlar Ali Şeriati'ye aittir.

Bütün hassasiyet ve çabamıza rağmen, insan olmamız hasebiyle gözümüzden kaçan kusurlar olursa okurumuzdan özür diler, eleştirilerine müteşekkir kalırız. Bu vesileyle Şeriati'ye Allah'tan rahmet diler; başta değerli mütercimler olmak üzere, editörlere, tashih ve redakte heyetine ve eserlerin sizlere ulaşmasında emeği geçen bütün dostlara gönülden teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ

AÇIKLAMA

Bu kitap üç ana bölüm ile ekler bölümü olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Dördüncü bölümü de birbirinden farklı dört konu teşkil etmektedir. Kitabı oluşturan bölümler şunlardır:

1- Dine Karşı Din: Bu konferans 22–23 Mordad H.Ş 1349 tarihleri arasında Hüseyniye-i İrşad'da verilmiştir. Konferans o dönemde metne aktarılmış ve Şeriati tarafından da uygun görülmüştür. Bu nedenle "Yayın Kurulu" söz konusu metni ses kayıtları ile karşılaştırdıktan sonra çok sınırlı düzeltmelerle yetinmiştir.

2- Anne Baba Biz Suçluyuz: Bu bölüm de aslında 8. 8. 1350 tarihinde Hüseyniye-i İrşad'da sunulan bir konferanstan oluşmaktadır ki daha sonra Şeriati'nin kendisi bazı yerlerini tashih edip eklemelerde bulunmuş ve kitap olarak basılmıştır.

3- Evet, Öyleydi Kardeşim: Bu bölüm Şeriati'nin 18. 8. 1350 tarihinde Hüseyniye-i İrşad'da verdiği konferans olup daha sonra üzerinde bazı değişiklikler ve eklemeler yapmıştır. Gerekli açıklamalar metnin kendisinde mevcuttur.

4- Ekler: Bu bölüm şu alt başlıklardan oluşmaktadır:

a- Arnold Toynbee, Medeniyet-Din: Bu kısım, tamamı Ali Şeriati tarafından yazılan soru ve cevaplardan oluşmaktadır. Öyle anlaşılıyor ki Şeriati, Meşhet'te Arnold Toynbee ile arsında geçen münazarayı kaleme almış. Şunu da hatırlatmakta fayda vardır. Bu kısım ilk defa yayımlanıyor. Bu el yazılarının ne zaman kaleme alındığı bilinmemektedir.

b- Hoşçakal Şehadet Şehri: Şeriati bu kısmı 1351'in İsfend ayında üniversitedeki görevine son verilmesinin ardından kaleme almıştır.

c- Papa ve Marks Olmasaydı: Bu kısım da Şeriati tarafından kaleme alınmış olup ne zaman yazıldığı bilinmemektedir.

d- Açık Oturum/Panel: Soru ve Eleştirilere Cevaplar: Adından da anlaşılacağı gibi bu kısım genelde Hüseyniye-i İrşad, özelde ise Şeriati ile ilgili soru ve eleştirilere verilen cevapları kapsamaktadır. Bu nedenle 23. 9. 1350 tarihinde gerçekleşen birinci bölüme Şeriati'nin yanı sıra Hüseyniye-i İrşad'da faaliyet gösteren ve konferans verenler de katılmıştır. Programın akışı, konular arasındaki ilişki ve program bütünlüğü açısından panele katılan diğer konuşmacıların konuşmalarını silmek mümkün olmadığından, onların da isim ve konuşmalarını aynen aktardık. Değerli okuyucular daha fazla bilgi ve daha geniş açıklama için bu bölüme müracaat edebilirler.

Şehit Öğretmen Dr. Ali Şeriati'nin
Bütün Eserlerini Derleme ve Düzenleme Kurulu

DİNE KARŞI DİN

Önümüzdeki iki gece konuşmamın konusu ilan edildiği üzere "Dine Karşı Din"dir. Bu ifade kimilerine tuhaf veya müphem gelebilir. Zira biz şimdiye kadar dinin sürekli küfrün karşısında yer aldığını ve tarih boyunca savaşın din ile dinsizlik arasında meydana geldiğini sanırdık. Bu nedenle "dine karşı din" ifadesi ilginç, müphem, şaşırtıcı ve kabul edilemez gelebilir. Oysa ben son zamanlarda şunu fark ettim (Tabi daha önce de fark etmiştim ancak şu anda hissettiğim netlikte değil): Bu tasavvurun aksine tarih boyunca, her zaman din, dine karşı savaşmıştır ve hiçbir zaman bugün anladığımız şekliyle din, dinsizlikle savaşmamıştır.

Tarihten söz ederken genelde anlaşıldığı gibi medeniyetin ve yazının keşfedildiği zamanı kastetmiyorum. İnsan neslinin toplumsal hayatının yeryüzündeki başlangıcını kastediyorum. Bu nedenle yazının icadı, altı bin yıllık maziye dayanır. Oysa benim söz konusu ettiğim tarih otuz bin, kırk bin hatta bazı görüşlere göre elli bin yıllık maziye sahiptir. Arkeoloji, tarih, jeoloji ve efsaneler aracılığıyla ilk insanın toplumsal hayatının değişim ve gelişim süreci, yaşam biçimi ve inanç sistemleri hakkında az ve yüzeysel de olsa bazı bilgilere sahibiz. Bu sürecin ilk dönemini efsane ve hikâyeler oluşturur. Çağımıza doğru yaklaştıkça o dönemler daha da netleşmekte, bilgi ve belgelere ulaşılabilmekte, yavaş yavaş tarih devreye girmektedir. Ki bütün bu dönemlerde din, dine karşı ayaklanmış ve istisnasız her zaman dine karşı direnen hep din olmuştur. Peki neden? Çünkü tarih dinin (etkin ve müdahil) olmadığı bir topluma ya da döneme tanıklık etmemiştir. Yani tarihte dinsiz bir toplum vaki olmamıştır. Hiçbir nesilde, tarihî değişim sürecinin hiçbir döneminde ve yeryüzünün hiçbir noktasında dinsiz insan olmamıştır.

Son dönemlerde, yani medeniyetin, düşüncenin, aklın ve felsefenin revaçta olduğu son asırlarda ahireti veya Allah'ı inkâr eden bazı kimselere rastlamaktayız. Ancak bu şahıslar tarih boyunca hiçbir zaman bir sınıf, bir grup, bir topluluk oluşturmamıştır. Carrel'in ifadesiyle: "Tarih her zaman öyle toplumlara sahipti ki bu toplumlar genel olarak dinî birer kurum niteliğindeydi." Bütün

toplumların, hatta bütün şehirlerin fiziksel görünüşünün ekseni, esası ve kalbi konumunda olan ilah, dinî inanç, dinî kitap veya peygamber gibi dinî olgular; ait oldukları toplumların ruhî yapısını da ele vermektedir.

Orta Çağ boyunca ve milattan önce, Doğu'da ve Batı'da bütün şehirler, ev veya binalardan oluşurdu. Bu topluluklar bazen kabile hayatı yaşardı. Ancak her mahallede insanlar eşraf sınıfından olup olmamasına ve sosyal konumuna göre, ya şehrin merkezine, kalbine yakın, daha büyük, daha önemli ve daha yakın bir yerde ikamet ederlerdi ya da sınıfsal yapının olmadığı bir yaşam biçimine sahiptiler. Buna karşılık bütün büyük şehirlerin, Doğu ve Batı medeniyetinin her ikisinde de ortak nokta; şehirlerinin birer sembol olma özelliğine sahip olmalarıdır. Sembol şehir, yani kendisini belirgin bazı alametlerle ifade eden şehir.

Söz konusu büyük şehirlerin kişiliğini ortaya koyan bu semboller mabetlerdi ki hiç şüphesiz bugün bu biçim yok olma sürecine girmiştir. Örneğin Tahran sembolik bir şehir değil. Yani bu kentin yerleşim planına bakacak olursak, dinî ya da dinî olmayan bir eksen, bir yapı, bir bina etrafında toplanmış değil. Yani binaların, etrafında toplandıkları bir ekseni, bir kalbi yok. Ancak Meşhet kentinin havadan çekilen bir resmi dahi onun sembol bir şehir olduğunu gösterir. Öyle bir şehir ki sanki bütün yapılar şehri tanıtan ve kalbi konumunda olan bir mum, bir eksen, bir mihver etrafında toplanmış gibi duruyor.

Bu şehirler neden sembol idi? Zira hangi medeniyete, hangi millete, hangi şehre ait olursa olsun; dinî bir motife sahip olmayan hiçbir yapı mevcut değildi. Herhangi bir şehri tanıtmak amacıyla yazılmış bütün kitaplar –Farsça yazılan kitaplara dahi bakılabilir. *Kum Tarihi*, *Yezd Tarihi*, *Belh'in Faziletleri* gibi– dinî bir rivayetle başlar. Yani bu büyüklükte bir şehrin dinî ve manevî bir etkenin dışında başka bir sebeple inşa edilebileceğini tasavvur edemiyorlardı. Her zaman ya orada bir peygamber yatıyordur ya şehir dinî bir mucizeden dolayı oraya kurulmuştur yahut daha sonraları orada dinî bir şahsiyet defnedilecektir. Kısacası her durumda gerekçe,

dinî bir motif arz etmektedir. Bu da şunu gösterir ki esasında bütün kadim toplumlar; ister sınıfsal yapıya sahip olsun ister olmasın, ister kabileli olsun ister olmasın, ister Roma gibi büyük bir imparatorluk olsun, ister Yunan gibi müstakil şehirlerde yaşasın, ister Araplar gibi kabile hayatına sahip olsun, ister gelişmiş bir medeniyete sahip olsun veya isterse geri kalmış ve çökmüş durumda olsun; bütün kavimlerde insan topululukları "dinî bir motife" dayalı ortak bir ruh ve söyleme sahiptirler. Kadim insan bütün dönemlerde ve bütün düşüncelerde dindar insan olarak karşımıza çıkar. Bu nedenle dinsizlik meselesi –ki bugün bu sözcüğün karşılığının "küfür" olduğu sanılıyor– metafiziğe ve ahirete inanmayan; gaybı, Allah'ı reddeden ve yeryüzünde bir ya da birkaç kutsal ilahın varlığını gereksiz gören bir düşünce değildi. Zira bütün insanlar bu esaslar konusunda hemfikirdiler.

"Küfür" kavramına bugün bizim yüklediğimiz din dışılık, dinsizlik ya da din karşıtlığı gibi karşılıklar çok yeni anlamlardır. Bu, son iki üç asırlık bir mevzudur. Yani Orta Çağ dönemi sonrasına tekabül eder. Düşünsel bir ürün gibi Batı'dan Doğu'ya ithal edilmiş ve "küfür" sözcüğüne Allah'a inanmama, metafiziği ve ahireti reddetme manası yüklenmiştir. Ne İslam'da ne kadim metinlerde ne tarihte ne de dinlerin herhangi birinde küfre dinsizlik anlamı verilmiştir. Zira dinsizlik diye bir şey yoktur.

Bu nedenle küfrün kendisi bir din idi. Tıpkı bir dinin, diğer bir dini küfür olarak görmesi gibi; o küfür dini de kendisini küfürle itham eden dinin küfür dini olduğuna inanmaktaydı. Dolayısıyla küfür, başka bir din demektir, dinsizlik değil. O nedenle tarih boyunca –ister İbrahimî dinlerin tarihi olsun, ister Doğu ya da Batı dinlerinin tarihi olsun fark etmez– ne zaman ki bir peygamber veya dinî bir hareket ortaya çıkmışsa, öncelikle mevcut dinî yapıya karşı çıkmıştır ve bu zuhur eden harekete karşı kılıç çeken, ona karşı direnen ve önünde duran ilk güç de din (mevcut din) olmuştur.

Dolayısıyla fevkalade önemli bir meseleyle karşı karşıyayız. Ki bu mesele hem günümüz dünya aydınlarının yanlış düşüncelerini

çözüme kavuşturmakta hem de bu aydınların din hakkındaki yargılarını ilmî ve tarihî açıdan değerlendirmeye tabi tutmaktadır. Günümüz aydınlarının, "dinin medeniyete, ilerlemeye, halka ve özgürlüğe karşı olduğu ya da bu olgulara karşı kayıtsız kaldığı" şeklindeki yargıları gerçekçi ve kesin ilmî dayanaklara ve mükerrer tarihî tecrübelere dayanmaktadır. Bu düşünce kin, düşmanlık, suizan ve art niyete dayanan bir hakaret, bir küfür veya asılsız bir kuruntu değildir. Aksine insan neslinin, toplumsal hayatın ve tarihin gerçek verilerine dayanarak varılmış ilmî bir sonuçtur.

Ancak buna rağmen ben aydınların bu düşüncesinin yanlış olduğunu söylüyorum. Peki neden? Çünkü –dinin takipçileri olduğumuz halde, yani dinî motife sahip olmamıza rağmen– tarih boyunca farklı farklı kalıplara girse de aslında gerçek anlamda birbiriyle savaşıp cebelleşen sadece iki dinin var olduğunu biz dahi bilmiyoruz. (Bu iki din arasında sadece ihtilaf yoktu, aynı zamanda geçmişte düşünce ve din savaşı da bu iki din arasında cereyan etmiştir. Ancak özel nedenlerden dolayı şu anda zihnimizde böyle bir düşünce mevcut değil. Durum böyle olunca öncelikle din hakkında genel bir yargıya varırız ve genel açıdan da bunu ispat ederiz. Sonra kendi dinimize döner ve özelde onu da ispatlarız. Oysa bu yanlış bir yöntemdir). Yani son iki üç asrın din karşıtları –özellikle Avrupa'da din karşıtlığının zirveye çıktığı 19. asır– bu iki dinin arasını ayırmamakla hataya düştüler. Oysa bu iki dinin hiçbir benzerliğinin olmaması bir yana, bunlar birbirlerinin düşmanı ve zıddı idiler. Hatta tarih boyunca, arada bir fetret dönemi dahi olmadan sürekli birbirleriyle savaştılar, hâlâ savaşmaktadırlar ve savaşmaya devam edecekler. Dolayısıyla onların (günümüz dünya aydınlarının) vardığı sonuç bu iki tarafın sadece biriyle ilgili olarak doğru olup tarihî gerçeklere ve tecrübelere dayanmaktadır. Fakat bu dinin karşıtı olan dinden –ki o da bir dindi– habersiz olduklarından ister istemez genel bir yargıya vardılar. –Ki biz dahi dindar olmamıza rağmen bu iki din arasındaki farkı fark edemiyoruz.– Bu nedenle bu iki dinden sadece birisinin gerçekleriyle örtüşen bu düşüncenin diğer din için de geçerli olduğu kanısına varılmıştır. İşte yanlış da buradadır.

Dediğim gibi, bu iki din çeşitli açılardan birbirlerinden farklılık arz etmektedir. Eğer bu iki dinin tüm özelliklerini karşılaştırıp sayacak olsak, birisi için müspet olarak zikrettiğimiz her sıfatı diğeri için menfi olarak almamız icap eder.

Sizden çok önemli bir istirhamım olacak. Benim burada kullanacağım kavramlar hepinizin bildiği, ancak farklı anlamlar yüklenen kavramlardır. Bu nedenle sizden ricam, ben bir kavramı kullanırken onu önceden zihninizde var olan anlamıyla düşünmeyin. Aksine benim kastettiğim manada anlayıp hüküm verin. Önce bu kavramları açıklığa kavuşturacağım. Zira bu kavramlarla ilgili yaygın olan belirsizlik ve yanlış anlama, birbirinden tamamen farklı olan bu iki konunun yanlış anlaşılmasına sebep olmuştur. "Küfür", "şirk" ve "putperestlik" kavramları din konusuyla ilgili çokça kullanılan kavramlardır.

Küfür

Küfür, örtmek anlamındadır. Tıpkı ekin işinde olduğu gibi. Önce tohum ekilir, sonra da onun üzeri toprakla örtülür. İnsanın içinde de hakikat vardır. Ancak bu hakikatin üstü cehalet, kin, menfaatçilik veya mutlak bir bilgisizlik gibi sebeplerden dolayı siyah bir perde ile kaplanmış ve örtülmüştür. Bu nedenle ona küfür denir. Fakat bu küfür, din hakikatinin üzerini, dinsizlik vasıtasıyla örtmek değil; aksine din gerçeğinin üzerini, başka bir din ile örtmektir.

Şirk

Şirk, Allahsızlık anlamına gelmez. Zira müşriklerin bizden daha fazla ilahları vardır! Müşrik, Allah'a inanmayan, Allah'a tapmayan kimse değildir.

Bildiğimiz gibi İsa, Musa ve İbrahim'in karşıtları müşriklerdir, ilahları olmayanlar değil. Müşrikler kimdir? Onlar Allah'a karşı inançsız değildirler. Onlar öyle kimselerdir ki olması gerekenden daha fazla ilaha inanırlar. Yani fazla ilahlara sahiptirler, Allah'a çokça(!) kulluk ederler. Dolayısıyla ilmî açıdan dinî inancı ve dinî duygusu olmayan kimseye müşrik denemez. Zira "müşrik"in mabudu, hat-

ta çeşitli mabutları vardır. Bu mabutlara ibadet edilmesi gerektiğine, üstelik onların hem dünyanın hem de kendisinin alınyazısı üzerinde etkisi olduğuna inanır. Bu nedenle biz kendi ilahımız hakkında nasıl bir tasavvura sahipsek, müşrik de kendi ilahları hakkında aynı tasavvura sahiptir.

Bundan dolayı "müşrik" dindardır ve dinî bir şahsiyete sahiptir. Fakat gerçek dinî ölçüler ve dinî hakikatler açısından yanlış bir yola sapmıştır. Yanlış din, dinsizlikten farklı bir şeydir. Dolayısıyla şirk bir dindir ve insanlık tarihinin en eski din biçimi olarak kabul edilmiştir.

Putperestlik

Putperestlik şirkin eş anlamlısı değil, şirk dininin özel biçimlerindendir. Şirk, tarih boyunca halkın genel dini olarak bilinegelmiştir ki bunun biçimlerinden biri de putperestliktir. Bu nedenle putperestlik put ya da çeşitli eşyalar yontmak ve inşa etmektir. Bu putlar ve eşyalar, şirk dininin takipçileri için kutsaldır. Yani bu putların ya Allah'ın kendisi olduğu inancındadırlar ya da bunların Allah'ın vekilleri ve ona ulaşma vasıtaları olduğuna inanırlar. Netice itibariyle bu ilahlardan birinin hayatlarının bir kısmına müdahil olduğuna, dünyada olup biteni etkilediğine inanırlar. Kısacası putperestlik şirk dininin çeşitlerinden biridir.

Ancak Kur'an bu kesime (müşrik ve putperestler) saldırdığı ya da onlarla diyaloğa girip onları eleştiriye tabi tuttuğu zaman; onlarla daha genel ifadeler kullanarak konuşur. Acaba neden? Zira Kur'an, şu anda zihnimizde var olan "İslam sadece o dönemde var olan putperestlikle mücadele etmiştir" gibi yanlış bir anlayışı ortadan kaldırmak ve İslâmî hareketin geçmişteki diğer tevhidî hareketlerde olduğu gibi amacının şirkin her türlüsünün –putperestlik dâhil– kökünü kazımak olduğunu vurgulamak ister. Oysa biz şirk dininin bizim anladığımız şekliyle sadece putperestlik olduğunu düşünüyoruz. *"De ki: Siz kendi yonttuğunuz şeylere mi tapıyorsunuz?"* (37/Saffat Suresi 95). Peki, insanoğlu tarih boyunca yeryüzünde sadece kendi elleriyle taş ve tahtadan yonttuğu putlara mı taptı? Kesinlikle değil. Genel anlamıyla şirk dini, beşer tarihi boyunca

çok sayıda maddî ve maddî olmayan biçimlerde tecelli etmiş ve etmektedir. Bu biçimlerden biri olan putperestlik, Arap ve Afrika cahiliye dönemlerinde olduğu gibi var olagelmiştir. "Kendi yonttuğunuz şeylere mi tapıyorsunuz?" ibaresi, genel bir kuraldır ki şirk dinindeki tapma olayının keyfiyetini ve mahiyetini ifade eder. Bu şirk dini, tarih boyunca hep var olmuştur ve adım adım tevhid dini ile birlikte günümüze kadar gelmiştir, gelmeye devam etmektedir. Hiçbir zaman İbrahim'in ya da İslam'ın gelmesiyle yok olmamıştır. Bilakis şimdi de varlığını sürdürmektedir.

Şirk Dininin Özellikleri

(Bu konu dinler tarihi konusudur. Fakat ben kendi dinimizde ve kültürümüzde alışkın olduğumuz kavramlarla konuşmaya çalışacağım). Dinin bir safında –yani bu iki safın birinde– Allah'a tapmak var. Şu anlamda Allah: Bilinç, irade, yaratıcı ve âlemlerin Rabbi. Bunlar bütün İbrahimî dinlerde Allah'ın sıfatlarıdır. O, yaratıcıdır, yani bütün âlemleri o yaratmıştır. O, müdebbirdir, yani âlemlerin sevk ve idaresi O'nun iradesindedir. O, özgür ve tüm âleme hâkim olan bir iradeye sahiptir. Ve O, bütün âlemleri kuşatan mutlak bir görme yetisine ve bilgiye sahiptir. Aynı şekilde Allah, varlığın ve yaratılışın tek sebebidir ve kâinatın hedefini O tayin eder. Bütün İbrahimî dinlerin en büyük şiarı olan –ki zaten Hz. İbrahim bu şiarı haykırmakla tanınmıştır– bu mutlak kudrete kulluk etmek şu anlama gelir: Bütün insanları varlık âleminde tek bir güce kulluk etmeğe ve sadece O'na yönelmeğe çağırmak... Kâinatı çekip çeviren, idare eden tek bir gücün varlığına inanmak... İnsanın hayatı boyunca tek bir zatın himayesine girmesi...

Tevhid

Tarihte tevhid daveti olarak adlandırılan bu davetin dünyevî ve maddî yönü de vardır. O da şudur: Bütün kâinatı tek bir gücün yarattığına; bu kâinatın tümünün –insanlar, hayvanlar, bitkiler ve cansız varlıklar da dâhil –tek bir hâkimi olduğuna; O'nun dışında bu âleme etki eden, onu çekip çeviren, koruyup kollayan başka bir gücün olmadığına; bütün varlıkları, eşyaları, kişileri, renkleri, cinsleri ve cevherleri tek bir ilahın yarattığına inanan bir topluluk, is-

ter istemez şunu ifade etmiş olur; İlahî birlik, yani bütün kâinatta Allah'ın tek oluşu, ilahî tevhid... Hal böyle olunca, mantık açısından kâinatta ilahî birliğin kaçınılmaz sonucu, yeryüzünde beşerî birlik, yani beşerî tevhittir. Yani tevhid; bütün âlemin tek bir gücün elinde bulunan bir hükümdarlık olduğunu; bütün insanların aynı kökten yaratıldığını, tek bir irade tarafından idare edildiğini, hepsinin aynı hedefe yöneldiğini, aynı cinsten yaratıldıklarını, tümünün tek bir ilahının olduğunu ve O'ndan başka bütün güçlerin, sembollerin, değerlerin alametlerin yok edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu durumda tevhide iman eden bir kişi olarak ben de ister istemez bütün âlemi canlı bir beden –bir bütün– olarak görürüm. Ki bu bedene bir ruh, bir kudret hâkimdir. Bu nedenle bir bütündür. Aynı şekilde insanoğluna bakınca da aynı cinsten türemiş eşit değere ve yapıya sahip bir varlık görüyorum. Çünkü tek elden ve tek kaynaktan çıkmıştır. Bu tevhid dini, o iki dinden biridir ki tek bir ilaha kulluk etmeyi, bütün kâinata tek bir gücün hükmettiğini ve tarihte insan neslinin alınyazısının tek bir kudretin elinde olduğunu kabul eder. Nasıl ki Allah'ı birlemenin koşulu âlemi birlemek ise; âlemi birlemenin koşulu da insanı birlemektir. Yani bütün insanların bir ve eşit olduğunu kabul etmektir.

Diğer taraftan bir güce tapmak, Durkheim'in ifadesiyle bir kutsala inanmak ya da Kur'an'ın deyimiyle gayba inanmak, insanoğlunun içinde var olan fıtrî bir ihtiyaçtır. Bu fıtrî ihtiyaç her zaman var olmuştur. Bir şeyin fıtrî ve içgüdüsel oluşunun iki delilinden biri o içgüdünün devam etmesi, diğeri de her zaman ve her yerde o isteğin artması ve yayılmasıdır. Öyleyse bu alametler, tapmanın fıtrî ve içgüdüsel bir şey olduğunu göstermektedir. Herhangi bir milletin tarihî sürecine göz atacak olursak, tarihinin hiçbir döneminde bir ilaha tapmadan, kulluk etmeden yaşamadığını görürüz. Ya da tarihin bir döneminde bütün toplumlara da baksak tapmanın ve kulluğun her yerde ve bütün toplumlarda olduğunu görürüz. Bu da tapmanın fıtrî bir olgu olduğunun göstergesidir.

Bu duygu (din aracılığıyla kulluk etme duygusu); tevhide yönelmeye, âlemlere hâkim olan bu kudreti tanımaya ve neticede irade

sahibi dipdiri bir güç olan ve bir amaca hizmet eden âlemi bu şekliyle tanımamıza sebep olur. Aynı şekilde bu kulluk duygusu tevhid dini sayesinde tarihte insanlığın vahdeti; bütün soyların, sınıfların, aşiretlerin, ailelerin ve kişilerin birliği; hakların, hukukların, değerlerin, şeref ve haysiyetin birliği olarak tecelli eder.

Diğer taraftan yine bu din, bu dinî duygu, tarihteki varlığını şirk boyutuyla devam ettiriyor. Bu devamlılık öyle bir hal almıştır ki daha önce söz ettiğim dinin (tevhid dini) karşısına en büyük güç olarak çıkmış ve tevhid dininin yayılmasına en çok direnen ve en şiddetli biçimde karşı çıkan şirk dini olmuştur.

Bütün dinleri bu açıdan tek tek ele almaya zamanım yok. Ancak en azından büyük peygamberler ile ilgili olarak, bunların hayatlarına ilişkin az da olsa aşina olduğumuz ölçüde şirk dinini araştırabiliriz. Söz gelimi Tevrat'ta, Tevrat ile ilgili yazılan bütün kıssalarda, kitaplarda ve sözlüklerde, hatta Kur'an'da ve hadislerde dahi Musa'nın söz konusu olduğu yerde hep şunu görürüz: Musa'ya karşı ayaklanan ve onun hareketine en büyük zararı verenlerden biri "Samiri" idi, diğeri de "Belam Baura".

Samiri

Musa yıllar süren bir çilenin ve mücadelenin sonucunda kavmini tek olan Allah'la tanıştırmaya ve kendi toplumunda, şirk dininin biçimlerinden olan hurafelere, buzağıya ve puta kulluğun kökünü kazımaya muvaffak oluyor. Derken Samiri, Musa'nın yokluğunda –Tur Dağı'na çıktığı zaman– en ufak fırsatı değerlendirerek, halkı tekrar buzağıya tapmaya teşvik etmek amacıyla hemen orada bir buzağı yapıyor.

Halkın Yehova'yı ve Allah'ı bırakıp hayvana tapması için buzağı yapan bu adam Allahsız, dinsiz, yani dine inanmayan bir kimse değildir. Bilakis dine inanır, hatta dinin tebliğcisi, mütevellisi ve koruyucusu konumundadır.

Belam Baura

Belam Baura, materyalist bir filozof mudur? Mülhit ve dinsiz midir? Matterling veya Şopenhaver midir? Hayır! Belam Baura, döne-

minin en büyük âlimidir ve halkın dini onun sarığı etrafında dönüp dolanan şeyden ibarettir. İşte, Musa'ya kılıç çeken, onun hareketine karşı ayaklanan böyle bir kimseydi. Dinin gücü, halkın duygusu ve imanı kendi elinde ve emrinde olduğundan; tarih boyunca hakka ve öteki olan tevhid dinine karşı en büyük direnişi gösterebilir ve en ağır darbeleri indirebilirdi.

Ferisiler

İsa'ya bakın! Ölünceye kadar çektiği çileler, yediği darbeler, idam edilişi –onların deyimiyle– aldığı yenilgiler, uğradığı ihanetler; bütün baskılar, iftiralar, hakaretler ve kendisiyle annesinin maruz kaldığı en çirkin ve en adi ithamlar, iftiralar; bütün bunlar Ferisilerin eliyle yapıldı. O Ferisiler ki dönemin din savunucuları ve mütevellileri idi. Bunlar maddeye tapan kimseler değildi, ateist değildi, materyalist değildi. Zaten o dönemde materyalist yoktu. Bunlar İsa'ya ve ona inananlara karşı; şirk dininin müminleri, savunucuları ve varisleriydi.

İslam Peygamberi'ne bakın. Taif'te, Bedir'de, Uhut'ta, Hevazin'de, Mekke'de İslam Peygamberi'ne karşı kılıç çekenlerin, ona eziyet edenlerin kaçı dinsizdi, kaç tanesi hiçbir dinî inanca sahip değildi? Böyle olan bir kişi dahi bulunamaz, bir kişi! Hepsi, doğru ya da yanlış bir inanca sahipti. Bütün söylemleri, şiarları şundan ibaretti: Peygamber'i, Abdullah Oğlu Muhammed'i ve ona inananları ortadan kaldırmak. Peki neden? Zira İbrahim'in evinin hürmetini ortadan kaldırmak istiyor. Neden? Çünkü öğretimizi, mukaddesatımızı ve inancımızı ayaklar altına alıyor; çünkü bu evi ve bu mukaddes beldeyi (Mekke) yok etmek istiyor; çünkü Allah ile bizim aramızda aracı olan mukaddesatımızı, putlarımızı, mabutlarımızı ve şefaatçilerimizi yakıp yıkmak istiyor. Bu nedenle Peygamber dönemi boyunca İslam'a karşı savaş açan Kureyş'in ve bütün Arapların şiarı, "dine karşı din" idi.

İslam peygamberinden sonra aynı slogan, aynı söylem başka bir şekle bürünüyor. Acaba Ali'ye ve İslam dininin ruhunu idame ettirmek isteyen ve ettiren harekete karşı, küfür mü ayaklanmıştı? Dinsizlik veya dine ve Allah'a inanmayanlar mı baş kaldırmıştı?

Yoksa bu harekete baş kaldıranlar, bu dine karşı Emevilerle Ali'nin çocuklarını veya Abbasilerle Peygamber'in yakınlarını savaş meydanında karşı karşıya getiren, başka bir dine mi inanıyorlardı?

İbrahimî dinin –İbrahimî din diyorum, zira daha kolay anlaşılıyor– ve tevhid dininin özelliklerinden biri, tek olan Allah'a kulluktur. Bizim inancımızda ve tarih felsefesinde Âdem'den Peygamberimize ve ondan sonra da insanlık tarihinin son anına kadar tağuta kulluğa karşı; bütün âlemlerin tek sahibi olan, insanî değerleri, tarihin hedefini ve beşerî hayatı tayin edici tek mabuda kulluk vardır. Yani insanı, bu yüce vahye, hilkatin bu muazzam yoluna ve yaratılışın en büyük ve nihaî hedefi olan Allah'a teslim olmaya; yalnızca bu nizama, bu hedefe teslim olmaya çağıran harekete karşı; tağuta kulluk edenler, bu "hedefe" karşı isyana çağırmakta ve adı İslam (bütün hak dinlerin ortak adı) olan bu "davete" karşı durmaktadır.

Ancak bu din, Allah'a teslim olmaya çağırdığı gibi, aynı şekilde ve bu sebeple, O'ndan başka her şeye karşı isyan etmeye de davet eder. Buna karşılık şirk dini de varlığın bu yüce vahyine karşı baş kaldırmaya, İslam davetine ve Allah'a –ki tüm varlıklar ancak O'nunla anlam kazanır ve hayatın tek gayesi de O'dur.– isyana, İslam dinine ve ona teslim olmaya karşı çıkmaya çağırır ve bundan başka yüzlerce ilaha, yüzlerce kutba, yüzlerce kudrete kulluk etmeye davet eder. Ki her bir kutbun, her bir kudretin, her bir sınıfın ve her bir grubun bir ilahı vardır.

Şirk, yani kulluk; yani Allah'a kulluğa karşı isyan. Ancak buna rağmen şirk, putlara karşı teslimiyet, alçak gönüllülük ve beşerî kulluktur. (Tabiî geniş anlamıyla putları kastediyorum; yani sihirbazların, yalancıların, cehaletin ve zulmün yardımlaşarak ortaya koyduğu ve halkı ona tapmaya ve kulluğa çağırdığı şey). Bu, tağuttur. Kâinatın o muazzam gücüne karşı tuğyan etmek ve "kendi yonttuğunuz şeylere" teslim olmaktır. Bu "kendi yonttuğunuz şeyler" ne olursa olsun. İster Lat, ister Uzza, ister araba, ister erdem, ister sermaye, ister kan, isterse soy veya sınıf olsun; fark etmez, her dönemde bunlar "Allah'a" karşı birer tağut olmuştur.

Tevhid dininin özelliklerinden biri, onun inkılabî duruşu ve akışıdır. Şirk dininin de –genel anlamıyla şirk– özelliklerinden biri kitabına uydurmak, bahaneler ve gerekçeler üretmektir.

İnkılapçı Din Ne Demek?

İnkılabî din, kendisine iman eden ve bu öğreti ile eğitilen kişinin; hayata ve onun maddî, manevî ve sosyal bütün yönlerine karşı eleştirel bir bakış kazanmasını sağlar. Bununla beraber mensubuna, reddettiği ve batıl olarak kabul ettiği şeyi değiştirmek, yıkmak, yok etmek ve hak olarak bildiği ve inandığı öğretiyi onun yerine tesis etmek gibi bir misyon ve sorumluluk yükler. Mevcut duruma dinî açıdan meşruiyet kazandırmamak, onu tevil ve teyit etmemek, ona karşı kayıtsız kalmamak, tevhid dininin özelliğidir. Bütün peygamberlerin nasıl zuhur ettiğine bir bakın. Bu tevhidî dinler ortaya ilk çıktıkları dönemde –ki bu dönem, onların en temiz, en saf, en berrak dönemleridir ve hiç değişmemiş, hiç başkalaşmamıştır.– "var olan"a karşı başkaldırmış, zulme ve çirkefliğe isyan etmiştir. Yani kula kulluğa isyan... Allah'ın bizzat kendisine değil de sünnetullahın tecellisi olan tabiat kanunlarına kulluk etmeye isyan...

Bütün bu dinlere bir bakın. Musa'ya bakın. Musa, önceden de belirttiğimiz gibi üç sembole karşı kıyam ediyor: Dönemin en büyük sermayedarı olan Karun'a, şirk dininin en büyük din âlimi olan Belam Baura'ya ve dönemin en büyük siyasî gücünün sembolü olan Firavun'a karşı baş kaldırıyor. Yani mevcut duruma isyan ediyor. Peki, o dönemde mevcut durum nasıldı? "Kıpti" soyuna karşı zillet ve esaret içinde yaşayan "Sıpti" adında bir azınlık... Yani Kıptilerin Sıptilere olan üstünlüğüne dayanan ırkçılığa karşı mücadele... Bir soyun, başka bir soya tahakkümünden, onu esaret altına almasından ibaret olan sosyal yapıya karşı mücadele ve isyan... Amaç, başka bir ideali gerçekleştirmek, toplumun ve sosyal yapının yararı için belirlenmiş hedefi tahakkuk ettirmek... Ki bu hedef, esaret altında yaşayan bir kavmi vaat edilmiş topraklara hicret ettirip özgürlüğüne kavuşturmaktır. Bu ideal, sosyal öğretiye ve inanca dayalı, içinde tağuta kulluğun olmadığı bir toplum inşa etmektir. Öyle bir sosyal yapı inşa edilecek ki ayrımcılığı meşrulaş-

tıran, kitabına uyduran tağutları yok edecek ve onun yerine sosyal ve beşerî birliğin ve adaletin nişanesi olan tevhid ikame edilecek.

Meşrulaştıran (Temize Çıkaran/Kitabına Uyduran/Tevil Eden) Din Ne Demek?

Şirk dininin her zamanki çabası şu olmuştur: Tabiat ötesi inancı, ilah veya ilahlara olan inancı, ahiret inancını ve mukaddesata olan inancı kullanarak; gaybî güçlere olan imanı tahrif ederek, kısacası bütün dinî ve itikadî esasları kitabına uydurarak ve tahrif ederek mevcut durumu meşru göstermek ve temize çıkarmak. Yani dini kullanarak halka; "Sizin toplumunuzun içinde bulunduğu durum, olması gereken bir durumdur." inancını kabul ettirmek... Zira sizin bu durumunuz, Allah'ın iradesinin bir tecellisidir, takdiri ilahî böyleymiş, sizin ve toplumunuzun alınyazısı böyle çizilmiş.

Bugün bizim anladığımız manada "kaza ve kader." Muaviye'nin maharetinin bir ürünüdür. Kader ve cebr inancını Emevîler'in icat ettiğine tarih şahitlik eder. Müslümanların cebre inanmakla her türlü sorumluluktan kurtulacaklarını, çaba gösterme ve eleştirme gibi bir mesuliyetlerinin kalmayacağını, evet, bütün bunları Emevîler'in ihdas ettiğini tarih bütün çıplaklığı ile ortaya koymaktadır. Cebr, yani ne olursa olsun var olanı ve olacak olanı kabul etmek. Oysa Peygamber'in ashabına baktığımızda, yaşadıkları her an için sosyal sorumluluk biliniciyle hareket ettiklerini görürüz.

İyiliği Emretmek ve Kötülükten Sakındırmak

Marufu emretmek ve münkerden sakındırmak –zihnimizdeki en basit ve aydın sınıfının önünde söz konusu dahi edilemeyen anlamıyla– bugün insanî sorumluluğun, Avrupalı aydının ve sanatkârın sorumluluk diye söz konusu ettiği şeydir. Bugünün felsefesinde, sanatında ve edebiyatında söz konusu olan, gündemden düşürülmeyen bu sorumluluk nedir acaba? Bu, marufu emretme ve münkerden sakındırmanın ta kendisidir. Biz onu öyle bir hale soktuk, o kadar doğru bir biçimde marufu emredip münkerden sakındırdık ki ortada sadece münker kaldı!

Şirk Dininin Devamı

Şirk dini tarihte varlığını iki biçimde sürdürmüştür. Dediğim gibi, mevcut durumu tevil etmek, temize çıkarmak şirk dininin temel misyonu ve hedefidir. Ne demek mevcut durumu tevil etmek? İnsan neslinin tarih boyunca çeşitli sınıflara ayrıldığını görüyoruz. Soylu soysuz, efendi köle, hisse alan hisse veren, varlıklı yoksul, yönetici yönetilen, özgür esir gibi. Bir tarafta üstün bir kişiliğe, mayaya, ırka ve kabileye mensup bir sınıf; beri tarafta her türlü üstün meziyetten yoksun bir halk yığını. Bir ulus ki diğer uluslardan daha üstündür. Bir sınıf ki her zaman için diğer sınıflardan daha üstün ve daha layıktır. Öyle aileler ki ezelden ebede kadar diğer ailelerden daha layık ve daha şereflidir. Sosyal hayatın içinde yer alan, sebebi de bir kesimi mutlu, diğer kesimi mutsuz ve mahrum etmek olan bu inançlar, kendiliğinden mevcut durumu meşrulaştırmak için vardı.

Birkaç şehir, birkaç kıta ve birkaç kişi adına birkaç ilah üretilecek ki; toplumda ve yeryüzünde birkaç grup, birkaç sınıf, birkaç renk, birkaç boy ve birkaç soy meydana gelsin ve devamlılığını sürdürsün.

Bir kesim, bir başka kesimi zorla bazı haklardan mahrum edip onlara karşı hukukî, ekonomik ve sosyal bazı üstünlükler elde edebilir. Ancak bu imtiyazları korumak ve devamını sağlamak zordur. Tarihte gücü elinde bulunduran zorbalar her zaman bu kaynakları (hukukî, ekonomik ve sosyal kaynaklar) tekeline almış ve çoğunluğu bundan mahrum bırakmıştır. Ama bu durum zamanla öyle bir hal alır ki; mevcut sistem zorla ve maddî kuvvetle muhafaza edilemez hale gelir. İşte tam bu sırada şirk dini, mevcut durumu koruma görevini üstlenir. Bu dinin vazifesi halkı, başımıza ne geldiyse bunun Allah'tan olduğuna, Allah'ın böyle istediğine inandırmak ve buna teslim olunması gerektiğine ikna etmektir. Şirk dini halkı şuna ikna eder: Benim bu aşağılanmış sınıfa mensup olmam, sadece özümün aşağılık olmasından kaynaklanmıyor; aynı zamanda benim ilahım, rabbim, yaratıcım, koruyucum ve sahibim de diğer soyun ilahından, putundan ve sahibinden daha aşağılık oldu-

ğu için bu aşağılanmış sınıfa mensubum. Evet, şirk dini halkı buna ikna ediyor.

Şirk Dininin Kurucu ve Koruyucularının Karargâhı

Durum böyle olunca, sınıfsal ve ırksal ayrımcılık ve anlaşmazlıklar baş gösterince şirk dini, mevcut durumu daha kalıcı kılmak için sorumluluğu üstlenir, bu sistemi sağlamlaştırır ve daim kılar.

Bu nedenle şirk dininin kurucu ve koruyucu takımı tarihte hep üst sınıfa mensup olmuştur. Üstelik hâkim sınıftan dahi daha etkili, daha üstün ve daha zengin idiler.

Sasanîler döneminde Zerdüşt din adamlarına bir bakın. Şehzadelerden ve askerlerden dahi daha çok etkiye sahiptiler. Avrupa'da keşişlere, İsrailoğullarında hahamlara ve Belam Baura'lara bakın. Afrika ve Avustralya'da putperest kabilelerdeki büyücüler, kâhinler, falcılar ve kendilerini halkın dininin varisleri ve vekilleri olarak gören kimseler; bütün bunlar ya yönetici kesimiyle el ele ve omuz omuzaydılar ya da onların dahi üstündeydiler. Avrupa'da toprağın % 70'inden fazlası keşişlerin elindeydi. Sasanîler döneminde bazen öyle olurdu ki Zerdüşt din âlimleri ile bunların tekelindeki dinî vakıf, mabet ve türbelere ait mülk; toprak sahipleriyle çiftçilerin bütün mülkünden daha fazla olurdu.

Gördüğümüz gibi bizim takipçileri olduğumuzu söylediğimiz peygamberler, düşündüğümüz ve hayal ettiğimiz şeyin aksine; tarih boyunca insanlık dışı bir vaziyet ve zulüm içinde kıvranan eski toplumların hayatının hem iktisadî hem ahlâkî hem de düşünce açısından sömürülmesini meşru gösteren; tevhide karşı tağutu ve putperestliği kollayan ve geliştiren dine karşı duruş sergilemişlerdir.

Şirk Dininin Kaynağı

Şirk dininin kaynağı ekonomidir. Bir grubun hâkimiyetine ve çoğunluğun mahrumiyet ve mahkûmiyetine dayanır. İşte bundan dolayı kendi konumunu garantiye almak ve yaşam biçimini sürekli kılmak için dine ihtiyaç duyar. Bir insanın kendi isteğiyle, gönlünden gelerek zillete razı olması için dinden daha iyi etken, daha

iyi potansiyel ne olabilir ki? Mevcut durumu meşru gösteren, onu temize çıkaran her zaman şirk dini olmuştur. Peki, bunu nasıl ve neden yapar? Birincisi birden fazla ilaha inan(dır)makla. Böylece halk toplumda birden fazla milletin, boyun, sınıfın ortaya çıkmasının ilahî iradeyle olduğuna inanacak, mevcut durumu kabullenecek ve ona itirazda bulunmayacak. İkincisi tarih boyunca hâkim sınıfın tekelinde bulundurduğu bazı imtiyazlara kendilerinin de (şirk dininin âlimleri) sahip olması. Bunlar her zaman tarihin tekelcileri olagelmiştir.

Afyon Dini

Şirk dininin özellikleri –din düşmanlarının da doğru olarak ifade ettiği gibi– cehalet, korku, kayırma, servet ve bir sınıfı diğer sınıflara tercih etme ve onu üstün görmedir. Din düşmanlarının dediği gibi bunlar doğrudur. Dinin halkı zillete, zorluğa, çaresizliğe, cehalete, maruz kaldıkları geri kalmışlığa, kendilerinin, selef ve haleflerinin duçar oldukları ve olacakları talihsizliğe sevk eden bir afyon olduğu söylemi, gerçeği yansıtmaktadır. İçsel ve itikadî teslimiyet...

Mürcie ve Sorumluluğun Kaldırılması

"Mürcie"'ye bir bakın. Mürcie, tarihteki ve İslam toplumundaki bütün katillerin sorumluluğunu ortadan kaldırmaktadır. Mürcie şöyle der: "Kıyamet gününde Allahu Teala teraziyi ne için kurar? Muaviye'nin ve Ali'nin hesabını görmek için." Durum böyle olunca, yani hem müfettiş hem de hâkim Allah olunca; artık sana ne oluyor ki kim hak üzereydi, kim batıl üzere, diye konuşup duruyorsun. Sen kendi işine bak, kendi hayatınla ilgilen!

Şirk Dininin Tezahür Biçimi

Şirk dini tarihte iki farklı biçimde tezahür eder:

Birincisi; dinler tarihinde gördüğümüz gibi kendisini doğrudan ifade eder. Totem dini, Tabu dini, Mana dini, çeşitli Tanrılar dini, çok tanrıcılık, ruhlara tapma ve ilaha tapma gibi. Bu, şirk dininin dinler tarihindeki silsilesidir. Fakat bunlar, şirk dininin aşikâr olan biçimleridir.

İkincisi; şirk dininin gizli biçimidir ki diğerlerinin hepsinden daha tehlikeli ve daha zararlıdır. İnsan nesline ve hakikate en fazla zarar veren şirk dininin bu biçimidir. Bu biçim, şirkin tevhid kılığına bürünerek kendini gizlemesidir. Tevhid peygamberleri ortaya çıkıp şirke karşı başkaldırdıklarında, şirk de onlara karşı koyardı. Ancak peygamberler galip gelip şirke boyun eğdirince; bu sefer şirk dini, galip dinin mensupları ve takipçileri arasına karışarak, kendi inançlarını gizleyerek varlığını devam ettirirdi. Söz gelimi, Belam Bauralar Musa'ya ve Musa'nın hareketine karşı bozguna uğrayınca; Musa'nın hahamları ve İsa'nın katilleri olan Ferisîlerin kılıfına girdiler.

İsa'ya karşı direnen ve onu ortadan kaldıran bu kesim, putperest Romalı Kayser'in safında yer alarak, tevhidi savunanlara karşı el ele ve omuz omuza veriyorlar. Bunlar, Musa'ya karşı koyan kesimin ya da Musa'ya yönelen(!) kesimin peşindeler. Bugün Musa'nın dininin kılıfına giren Belam Bauralar ve Samirîlerdir. Orta Çağ'da din adına –üstelik tarihte barışın ve affın sembolü olan ve aşk, dostluk, vefakârlık, sabır, fedakârlık ve muhabbetle meşhur olmuş İsa'nın dini adına– o kadar büyük cinayetler işlendi ve o derece kan döküldü ki Moğollar ve bütün katiller dahi bunu rüyasında bile görmedi ve bu kadar kan dökmedi. Acaba bunlar İsa'nın yolunun yolcusu ve havarileri midir? Yoksa Musa'nın dinini içeriden yıkıp şirk dinine döndürmek için keşişlerin kılıfına giren; şirk dininin ve Ferisîlerin varisleri mi? Buna da muvaffak oldular.

Bu nedenle 19. yüzyılda söylenen şu söz doğrudur: "Din, halkların ölümden sonraki hayata bağladıkları ümit dolayısıyla bu dünyadaki mahrum, zavallı ve perişan durumlarına tahammül etmelerine sebep olan bir afyondur. Din afyondur. Zira 'insanların başlarına gelen her şey Allah'ın eliyle ve iradesiyledir; durumunu değiştirmek ve düzeltmek için yapılan her çaba Allah'ın iradesine karşı gelmektir', düşüncesinin sebebi dindir." Bu nedenle bu söz (din afyondur) doğrudur, doğrudur! Ve aynı şekilde 18. ve 19. yüzyıl aydınlarının; "Din, insanların ilmî hakikatlere karşı bilgisizliğinin bir ürünüdür." "Din, insanların boş ve anlamsız korkularının bir ürünüdür." ve "Din, feodalite dönemindeki kayırmanın, ayrımcılığın,

sermayedarlığın ve yoksunluğun bir ürünüdür." sözleri de doğrudur ve gerçeği yansıtmaktadır!

Ancak, bu hangi dindir? Tıpkı bir ışık veya bir yıldırım gibi tevhid dininin çok kısa bir süre yanıp söndüğü anlar hariç; tarihi sürekli egemenliği altında bulunduran şirk dini! Bu din ister tevhid dini, ister Musa'nın dini, ister İsa'nın dini adıyla ortaya çıkmış olsun; isterse Peygamber'in hilafeti, Abbasiler hilafeti ya da Ehlibeyt hilafeti adıyla kendini göstersin. Bütün bunlar tevhid dini kisvesine bürünerek, cihat ve Kur'an adıyla ortaya çıkan ve Kur'an'ı mızraklara takıp kalkan yapan şirk dinleridir.

Mızrakların ucuna Kur'an sayfalarını asarak kendilerine kalkan yapanlar, Lat ve Uzza uğruna Peygamber'e karşı koyan Kureyşliler değildi. Eski biçimini o şekilde koruyamadığı için içeriden sızıyor ve Kur'an'ı mızraklara takıp Ali'yi, dolaysıyla Muhammed'i deviriyor. Yani kısa bir süre içinde şirk dini; İslam dininin kılığına girerek Peygamber ailesinin hilafeti adıyla, Allah Resulü'nün hilafeti adıyla ve anayasası sözde Kur'an olan bir hükümet adıyla tarihte yönetimi ele geçiriyor. Halife cihada ve hacca gitse de yine de hâkim olan din, şirk dinidir.

Şirk dini Orta Çağ'da İsa ve Musa adına yönetimi elinde bulunduruyor. Bunlar (Musa ve İsa), tevhid dininin kurucularıdır. Ancak şirk dini tarihte bunların adına yönetimi elinde bulundurmuştur.

Tarih boyunca insan topluluklarına hükmeden dinin temel özelliği şudur: Her zaman mevcut durumu meşru gösteren, halkı uyuşturan, geriye götüren, sınırlandıran ve halkın içinde bulunduğu duruma kayıtsız kalan dindir. Bu nedenle "Din, korkunun bir ürünüdür; din afyondur. Din özgürlüğü ortadan kaldırandır ve din, feodal sistemin bir ürünüdür." diyenler doğru söylemiştir. Zira tarihî verilere ve tarih bilimine dayanarak konuşmaktalar. Fakat bunlar, dini tanımadılar. Zira onlar din bilimci değil, tarihçiydiler. Dolayısıyla tarihî verilere bakan herkes şunu görecektir ki tarih boyunca dinler, ister tevhid dini adıyla şirk dinine arka çıksın, isterse çok açık bir biçimde şirk dini adına ortaya çıksın, neticede yaptıkları şey aynı şeydi.

Ancak ben, hem İbrahimî dinde hem de şirk dinlerinde Allah'a atfedilen bütün isim ve sıfatları birbiriyle mukayese ettim ve şu neticeye vardım: Halkın korkusunun ve cehaletinin ürünü olan din, şirk dinidir. Peki neden? Zira müşrik dindarlar, yani şirk dininin tebliğcileri; halkın uyanmasından, bilinçlenmesinden, âlim olmalarından ve vaziyeti fark etmelerinden korkuyorlar. Halkın sadece sıradan ve her zamanki sabit bilgilere sahip olmasını ve bunun da kendi tekellerinde olmasını isterler. Neden? Çünkü halkın ilmî seviyesi ve bilinci arttıkça, şirk dini yok olacaktır. Zira şirk dininin koruyucusu cehalettir, yani şirk dini cehalet sayesinde ayakta durur. Dolayısıyla halk uyandıkça, halkın itiraz ve eleştiri ruhu geliştikçe, halkın idealleri ve adalet talebi arttıkça şirk dini sarsılacak ve yıkılacaktır. Neden? Çünkü bu din, tarih boyunca mevcut durumu koruyup kollamıştır ki bu durum feodalite döneminden önce de sonra da hem Batı'da hem Doğu'da insanlık tarihi boyunca var olmuştur.

Ancak şirk dinlerinde ilahlara atfedilen isim ve sıfatlar, zulüm ve istibdadın yansımaları olan heybet, vahşet ve zorba gibi anlamlardı. Oysa iki bin üç bin yıl öncesine kadar İbrahimî dinlerin en kadim isimleri dahi şu iki anlamdan türemiştir:

Bir: Aşk, güzellik, celal ve cemal sahibi bir zata kulluk etmek.

İki: Terbiye edip yönetmek, arka çıkmak, dayanak olmak, babalık etmek, ağabeylik etmek, rehberlik etmek ve himaye etmek.

Demek ki: "Tarihte hâkim olan dinin, doğal etkenler sebebiyle halkın cahillik ve korkularının ürünü olduğu" tezi, doğruyu yansıtmaktadır. İbrahimî dinler ise aşkın niyazların, insanın âleme hâkim olacak bir yönetime olan ihtiyacının, aczinin ve yaratılış gayesinin bir ürünüdür. İnsanın mutlak cemale, mutlak celale ve mutlak tekâmüle karşı olan aczinin ve niyazının bir ürünüdür. İşte İbrahimî dinler, bu şekilde insanın ruhî, felsefî ve toplumsal bütün ihtiyaçlarına cevap verirlerdi.

İbrahimî dinlerin peygamberleri, her zaman tüm yönetici kesime ve bütün putlara karşı savaş açmışlardır. Bunlar ister maddî, ister

manevî, isterse toplumsal yönetimler olsun; bu putlar da "Francis Bacon'in" ifadesiyle, ister zihinsel putlar, ister cismî putlar, ister beşerî putlar, ister ekonomik putlar ve isterse maddî putlar olsun, fark etmez. Şirk dininin (yani mevcut durumun) bütün tezahürlerine karşı amansız bir mücadele vermişlerdir. İbrahimî dinlerin peygamberlerinin ve onlara inananların görevi, mevcut durumu kökten değiştirmek ve onun yerine adaleti, ölçüyü ve hakkı hâkim kılmaktı. Nitekim Kur'an'da bütün elçilerin gönderiliş amacının yeryüzünde adaleti tesis etmek olduğu sürekli olarak tekrarlanır. Yani adaleti ve mizanı hâkim kılarak mevcut durumu değiştirmek; kabul etmek değil.

Bu nedenle gelmek istediğim nokta şudur: Tarih boyunca din, dinsizliğe karşı değil; bilakis her zaman dine karşı savaşmıştır.

Bilince, anlamaya, aşka ve insanın fıtrî ihtiyacına dayalı tevhid dini, hep cehalet ve korkunun ürünü olan şirk dininin karşısında yer almıştır. Tevhid dini inkılapçı bir dindir. Şirk dini ise tahrif yoluyla veya tek ilaha karşı, tağutlara kulluk eden dinî inanç ve akideler türetmekle mevcut durumu savunmaktadır. Bu nedenle tevhid dininin peygamberleri zuhur ettikleri her dönemde insanı, Allah'ın iradesinin tecellisi olan ve yaratılış gayesinin temelini teşkil eden sünnetullaha uymaya çağırırdı. Tevhid dininin olmazsa olmazı, sünnetullahın dışındaki her kuvvet ve kudrete karşı isyan etmek, onu inkâr etmek ve ona "Lâ" demektir.

Bir tarafta tek olan Allah'a kulluk... Diğer tarafta insanı hak olan nizama ve kâinatı yönetme yetkisine sahip sisteme karşı isyana çağıran; toplumdaki farklı güç sahiplerinin sembolleri sayılan "kölelik" ve "zillet" putlarına kulluğa davet eden tağut...

Allah, İnsanlar

Tevrat ve İncil'in tahrif edilmeyen kısımları ile Kur'an'ın tümünde istisnasız olarak Allah ile insanlar aynı safta yer alır. Yani sosyal, siyasî ve ekonomik meselelerin –felsefî ve ilmî meseleler değil– ele alındığı tüm ayetlerde "nas/insanlar" sözcüğünün kullanıldığı yere rahatlıkla "Allah" kelimesini koyabilir veya "Allah" kelimesinin ye-

rine "nas" sözcüğü yerleştirilebilir. Her iki durumda da cümlenin anlamında değişen bir şey olmaz. Söz gelimi: *"Eğer Allah'a güzel borç verirseniz..."* (64/Teğabun Suresi 17). Ne demek, Allah'a güzel borç vermek? Allah'ın kazancı az mı geliyor da –haşa– biz O'na borç verelim?! Ayetin kastı bu değil; ayetin kastı, insanlar birbirlerine güzel borç versinler, demektir.

Bu esas doğrultusunda şu neticeye varmak mümkündür: Sosyal meselelerin söz konusu olduğu ve sosyal anlamda bir saftan, bir yönden ve bir bakış açısından söz edilen bütün ayet ve hadislerde Allah, insanlar sözcüğünün eş anlamlısı olarak kullanılır. Yani Allah, halkın yanında ve safında yer alır.

Tağuta Kulluk Edenler

Bu safın karşısında kimler yer almaktadır? Tağuta kulluk edenler. Peki, tağuta kulluk edenler kimlerdir? İşte bunlar; Kur'an'ın ifadesiyle " mele"[1] ve "mütrefin"[2] olanlardır. Yani, kendi toplumlarında göz dolduran, göz kamaştıranlar. Her şeye karar veren ancak hiçbir şeye karşı sorumluluk taşımayan kimseler.

Tarih boyunca her zaman "mele" ve "mütrefin" dini hüküm sürmüştür. Bu din ya açık bir biçimde kendi adıyla hükmetmiş ya da Allah'ın ve halkın dini kisvesine bürünerek kendine yer bulmuştur. Tevhid dini ise tarihte hâkim olmamış, yönetimi ele almamış bir dindir. Dolayısıyla bana göre, Orta Çağ'da İslam kudreti diye dünyaya lanse edilen söylemi Şia'nın kabul etmemesi, yapılan cihadı emperyalist bir yağmadan ibaret görmesi ve o dönemin yönetimlerini Allah Resulü'nün hilafeti olarak değil de Kayser'in ve Kisra'nın yönetimlerinden farksız görmesi, iftihar etmesi gereken bir durumdur.

Bu nedenle İbrahimî din (tevhid dini), tağuta kulluk eden "mele ve mütrefin" dinine karşı her zaman kıyam etmiş ve halkı da bu dine karşı kıyama çağırmıştır. Halka Allah'ın kendi saflarından yana ol-

[1] Toplumun ileri gelenleri, söz sahipleri. (Bkz. 7/Araf Suresi 60,66,75 .../Çev.)

[2] Sorumsuzca yaşayanlar, sefahate dalanlar ve şımarıklık içinde yaşayan müsrifler. (Bkz. 56/Vakıa Suresi 45, Çev.)

duğunu ifade eder. Tevhid dininin muhatabı halk, hedefi de adaleti tesis etmektir. Tevhid dini, bilincin, aşkın, kulluğun ve halkın en mükemmel biçimde uyanışının bir ürünüdür. Ancak tarihte tahakkuk ettiği şekliyle değil. Aksine tarihe karşı eleştirel bir hareket idi ki hiçbir zaman tam anlamıyla tarihte tahakkuk etmemiştir. Ve tarihte her zaman şirk dini –mele ve mütrefinin tağuta kulluğu, yani putperestlik ve mevcut durumu meşrulaştıran ve insanları uyuşturan din– hâkim olmuş, kudreti ve sultayı elinde bulundurmuştur.

Her zaman bana "Sen bir aydın olarak nasıl olur da dine bu kadar dayanırsın?" diyen aydınlara şunu demek istiyorum: "Benim sözünü ettiğim din, geçmişte tahakkuk etmiş ve toplumda hâkim olan din değil; aksine sözünü ettiğim din, tarih boyunca topluma hâkim olan dini ortadan kaldırmayı hedef edinmiş dindir. Şirk dininin her türlüsünü ortadan kaldırmak için kıyam eden peygamberlerin dininden söz ediyorum. Ki sosyal açıdan ve halkın toplumsal hayatı anlamında tarihte hiçbir zaman tam olarak tahakkuk etmemiştir. Bu nedenle bizim sorumluluğumuz, bu dinin tahakkuk etmesi için çalışmaktır. Bu mesuliyet tevhid peygamberleri tarafından ilan edilen, gelecekte tevhid dininin beşerî toplumlara hâkim olması ve uyutan, uyuşturan ve tevilci şirk dinlerinin yerini alması için gerekli olan insanî bir sorumluluktur."

Bu nedenle bizim dine dayanmamız ve ona vurgu yapmamız, geriye dönüş değil; aksine tarihin direniş ve kıyam hareketini idame ettirmektir.

Bundan önceki bölümde "Dine karşı din" ile neyi kast ettiğimi ifade ettim. Dediğim gibi zihnimizdekinin aksine son zamanlarda şunu anladım ki insanlık tarihi boyunca din, bizim anladığımız manada küfür ile –yani dinsizlik veya inançsızlıkla– mücadele etmemiştir. (Bu durumu fark etmek çok kolay olup felsefî ve ilmî açıdan karmaşık olan bir mesele değil. Ancak birçok basit mesele vardır ki onlara gereken ehemmiyeti vermediğimiz için çok olumsuz sonuçlara sebebiyet vermektedir.) Zira geçmişte dinsiz ve ilahsız bir toplum ya da sınıf yoktu. Bütün tarihî bilgi ve belgeler –tarih sosyolojisinin, din sosyolojisinin insanla ilgili bütün tarihî belgeleri– şunu göstermektedir ki insanlar toplumsal yaşamları boyunca dindar idiler.

Yine birinci bölümde şunu ifade ettim: Hangi milletten olursa olsun ve hangi döneme ait olursa olsun istisnasız ve kesintisiz bütün toplumlar, dindar toplumlardı. Yani tarihte bütün toplumların fikrî ve kültürel dayanakları din idi. Öyle ki bir tarihçi kültür ve medeniyetlerin tarihini kaleme almak veya üniversitede okutmak istediğinde herhangi bir toplumun kültürü ya da bir milletin medeniyeti hakkındaki araştırmalarının bir noktadan sonra ister istemez o milletin dinî medeniyetine ve dinî kültür ve bilgisine doğru kaydığını müşahede eder.

Veda ya da Buda dinini Hint kültürünün ruhu, merkezi ve temel dayanağı saymadan, Hint kültüründen kim söz edebilir? Lao Tsu ve Konfüçyüs'ten söz etmeden –bunların sadece Eski Çin kültürünün oluşumunda en etkili şahsiyet olduğunu kabul etmek değil, aksine bu eski milletin kültürünün ruh kaynağı ve temel ekseni olduğunu kabul etmeden– Eski Çin kültür ve medeniyetinden kim söz edebilir?

Bu nedenle tarih[3] boyunca insanlar dindardılar ve bütün toplumlar dindar olmakla kalmamışlardı; üstelik temel dayanakları da din idi. Ayrıca geçmiş toplumlar sadece kültürel, manevî, ahlâkî ve felsefî açıdan dindar değillerdi; aksine maddî ve ekonomik yaşam bi-

[3] Tarihten kastım, insanın toplumsal yaşam tarihi; yoksa bir kavram olarak değil.

çimleri ile eski şehirlerin mimari yapısı dahi dinî bir hüviyete dayanmaktaydı.

Dediğim gibi eski, klasik şehirlerin çoğu birer sembol idi. Yani yapılar, şehrin sembolü konumunda olan bir mabet etrafında dönüp dolanır. Tıpkı Paris şehrinin sembolü olan Eyfel Kulesi gibi. Geçmişte de mabet şehrin sembolü idi. Mesela Delfi Mabedi Atina'nın sembolü konumundaydı.

Bu nedenle peygamberlerimiz, yani tarihî hareketin kurucuları –ki bizim inancımıza göre Âdem'den, bugünkü insan neslinin ilk başlangıcından başlar ve bu hareketin son halkası olan son Peygamber'e kadar devam eder– İbrahimî din veya genel anlamıyla İslam dini, hangi kesime, hangi fikre ve hangi sosyal yapıya karşı kıyam etmişler? Ve bu dinlere karşı (İbrahimî dinler) direnen, mücadele eden ve savaşan hangi kesimdi, hangi cenahtı? Elbette "küfür". Ancak bu, dinsizlik anlamında değildir, yani dinsiz kâfirler değil. Yani peygamberler halkı dine, dinî duygulara davet etmek için gelmediler. Peygamberler, toplumu ve fertleri bir dine –dinî bir duyguya ve inanca– sahip olmaları gerektiği konusunda ikna etmeye gelmediler. Peygamberler, toplumlara kulluğu tebliğ etmeye gelmediler. Zira kulluk, dinî duygu, gaybe, Allah'a ya da ilahlara iman hissi bireylerde ve toplumlarda her zaman mevcuttu. Her ne kadar tarihte peygamberlere, kelamcılara, filozof ve din adamlarına –ki peygamberleri çoğunlukla takip etmemişiz– karşı çıkan, Allah ve gaybe karşı deliller ileri süren bazı "zındık" ve materyalist kimselere rastlasak da aslında bunlar başka bir biçimde ve başka bir itibarla dinî bir itikada sahiptiler ve metafiziğe bir şekilde inanıyorlardı. Bunun dışında "materyalizm" çok yeni bir söylemdir. Yani felsefenin ve akla dayalı düşüncenin tarihte yükselişe geçtiği döneme aittir. Bu dönemden sonra bireysel ve istisnaî olarak bazı kimseler din ve irfana şüpheyle yaklaştıklarını beyan ettiler. Ancak bu düşünce (dinsizlik) tarihte hiçbir zaman gerçekleşmemiş, bu düşünceye dayalı bir toplum kurulmamış ve hiçbir zaman tarihin herhangi bir dönemine damgasını vurmamıştır.

Dün gece giriş kısmında ifade ettiğim gibi insanlık tarihi şundan ibarettir: Beşer tarihi boyunca bütün toplumlar sosyal, tarihî, ekonomik, kültürel ve medeniyet açısından dindar idiler. Bu nedenle peygamberlerimiz beşer tarihinin başlangıcından itibaren kendi toplumlarının ihtiyaçları ve sorunları doğrultusunda bu dinî hareketi başlattılar ve devam ettirdiler. Yani dine, dinin kolluk kuvvetlerine ve "toplumun mevcut dinine" karşı baş kaldırmışlardır. Nitekim bu peygamberlere karşı direnen, bizim inandığımız dinî hareketlerin ilerlemesine engel olan, var gücünü ve bütün imkânlarını bu hareketi yok etmek ve yoldan çıkarmak için harcayan her zaman "küfür" olmuştur; dinsizlik değil.

Dolayısıyla din, –bizim inandığımız manada– insanlık tarihi boyunca her zaman din ile çatışmış ve peygamberlerin mesajı –yani onların mücadelesinin temel vurgusu– dinsizlikle mücadele değil; aksine "küfür"le, o toplumun ve dönemin diniyle mücadeledir. Zira dinsizlik, bu toplumlarda zaten mevcut değildi. Ne mutlu ki bu kavram bizzat Kur'an'ın kullandığı kavramdır.

Küfür Dini ve İslam Dini

Allah peygambere şöyle buyuruyor: Halka, kâfirlere şöyle hitap et: (Kâfir dindar anlamındadır, dinsiz değil. İslam ile savaşanlar, İbrahim, Musa ve İsa ile savaşanlar, hiçbir dinî hassasiyeti ve duygusu olmayan kimseler değildi; aksine bir dinin mensupları ve koruyucularıydı. Bunların bir dini vardır ve bu din adına peygamberlere karşı direnmekteler, din adına yeni din ile savaşmaktadırlar.); *"De ki ey kâfirler"* (109/Kâfirun Suresi 1). Dikkat buyurun, burada muhteşem bir tekrar ve dikkat çekme söz konusu. *"Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk etmem"* (109/Kâfirun Suresi 2). Burada İslam Peygamberi'ne şöyle emir veriliyor: Peygambere karşı direnen ve ona karşı mücadele edenlerin safında yer alan kâfirlere de ki; "Ben kulluk etmem sizin (kâfirlerin) kulluk ettiğinize." Bütün söylemek istediğim, bu surede yer almaktadır. Bu nedenle söz konusu olan, ibadetsizliğe karşı ibadet değildir. Yani bir kulluğa karşı başka bir kulluk söz konusudur. Dolayısıyla Peygamber'in karşı safında yer alanlar kulluğa inanmayan, mabutları olmayan kimseler değildir;

aksine İslam Peygamberi'nden daha fazla mabutları vardır. İhtilaf konusu hangi mabuda, hangi ilaha kulluk edileceği meselesindedir; din konusunda değil. *"Ben sizin kulluk ettiklerinize kulluk etmem. Siz de benim kulluk ettiğime kulluk ediciler değilsiniz."* (109/Kâfirun Suresi 2,3). Bu, bir önceki ifadenin aynısıdır. Ancak Allah bir maksadı farklı ifadelerle tekrar etmektedir. Çünkü bunu bir kaide, bir usul olarak yerleştirmek istemekte ve bu kaidenin bütün yönleriyle, bütün açılardan beyinlere kazınmasını istemektedir. *"Ve ben de sizin kulluk ettiklerinize kulluk edici değilim"* (109/Kâfirun Suresi 4). Yani ben kulluk edici değilim, o sizin kulluk ettiğinize. Sonra yine şöyle tekrar etmekte: *"Siz kulluk edici değilsiniz benim kulluk ettiğime"* (109/Kâfirun Suresi 5). Sonunda da bir kaide, bir ilke olarak şunu ilan etmektedir: *"Sizin dininiz size, benim dinim bana"* (109/Kâfirun Suresi 6). Yani sizin kendi dininiz vardır, benim de kendi dinim var. Demek ki tarih boyunca din, din ile savaşmıştır.

Tarihe Hükmeden Küfür Dini

Birinci bölümde demiştim ki tevhid dini, "Benim dinim bana" dini, her zaman kâfirlerin diniyle savaş halinde olmuştur. Peki, bu savaştan kim zaferle çıkmıştır? Tarih boyunca muzaffer olan, "onların dini" (kâfirlerin dini) olmuştur. Toplumlara bir göz atalım. Peygamberlerimiz –ki hepsinin Hakk'ın peygamberi olduğuna iman ediyoruz– kendi dinlerini bir topluma tam anlamıyla hâkim kılamadılar. Tam olarak istenildiği manada, dinlerinin gerektirdiği bir biçimde, tarihin herhangi bir döneminde bu hedefi gerçekleştiremediler.

Bu peygamberler her zaman kendi dönemlerinde "mevcut dine" karşı bir harekete, bir itiraza ve bir mücadeleye girişirlerdi. Güç onların elindeydi ve dinleri de mevcut durumlarını onaylamakta ve meşru göstermekteydi. Durum böyle olunca toplumdaki konumlarını sağlamlaştırıyorlardı. Güç ve kudret hem ekonomik hem sosyal itibar hem de siyasî açıdan her zaman onların elinde olduğundan ister istemez hak din, tarihin başlangıcından bugüne kadar bu dinlere karşı tam anlamıyla hâkim olup tahakkuk etme-

miş ve fizikî bir hâkimiyet kuramamıştır. Bütün toplumlar tarih boyunca o dinlerin (küfür dini) etkisi ve hâkimiyeti altında olmuştur.

Bu din nedir? Ve onlar kimlerdir? Bu dinlerin isimlerinin ne olduğu ile ilgili dinî metinlerde daha kolay ifade etmek ve açıklamak için çeşitli isim ve sıfatlar zikredilmiştir. Ancak muhatap açısından "halkın dini" ve davetin merkezi, ruhu ve yönü açısından "Allah'ın dini"; Peygamber'in onlara (kâfirlere) "Benim dinim bana" dediği dindir. Bu nedenle tarih boyunca mevcut dine baş kaldıran, onunla mücadele eden din, bütün toplumlarda ve dönemlerde Hakk'ın peygamberleri tarafından ortaya konan ve muhatabı "halk" olan din idi. Evet, bu dinin muhatabı "halk" ve halkın kendisine çağrıldığı mabud ise "Allah"tır. Tabi bu, Allah'ın ve halkın dininde var olan, yani tevhid dininde mevcut anlamıyla mabud.

Mal Halka Aittir

Kur'an'a dikkatle yöneldiğimizde ilk bakışta şunu goruruz ki Kur'an "Allah" kelimesi ile başlar, "en-nas/halk" kelimesi ile son bulur. Kur'an'ın her zamanki muhatabı "halk"tır. Birinci bölümde arz ettiğim gibi dinî ve felsefî açıdan –vahdet-i vücut/panteizm felsefesinin aksine– Allah'ın zatı ve mevcudiyeti halktan ayrıdır. Bu açıdan Allah ve halk birbirinden tamamen farklıdır. Ancak sosyal açıdan taraf olma, saf tutma açısından "Allah" ve "halk" aynı safta, aynı yönde ve aynı konumda yer alırlar. Öyle ki insanın sosyal, ekonomik ve yaşam biçimiyle ilgili bütün ayetlerde Allah kelimesi yerine nas (halk) sözcüğü konabilir ve aynı şekilde nas sözcüğü yerine Allah kelimesi konabilir. Söz gelimi "Mal Allah'ındır." Burada putperestlikte olduğu gibi –haşa– Allah'ın da mala mülke ihtiyacı odluğu için halk infaklarından bir kısmını –nezir veya kurban yoluyla– mabede ya da mabedin sahibine vermeleri gerekir, anlamında değildir! "Mal Allah'ındır" demek, servet Allah'ındır demektir. Ve burada "Allah'ındır." ifadesi "İnsanlarındır." anlamındadır. Bu tefsiri, bu asrın dünya görüşlerinin etkisinde kalarak ben yapmıyorum. Bu ayeti böyle anladığı için Ebuzer, Muaviye'nin yakasına yapışarak şöyle diyor: "Sen halkın malını yemek için 'Mal Allah'ın-

dır.' diyorsun. 'Mal Allah'ındır.' Yani mal Allah'ın olduğuna göre ve ben de Allah'ın halifesi olduğuma göre malı kendim yerim veya dilediğim kimseye verir, dilediğimden de alırım!"

Ebuzer, Muaviye'ye "Mal Allah'ındır." ifadesinin, "Mal ileri gelenlerindir." şeklinde değil; aksine "Mal halkındır." şeklinde anlaşılması gerektiğini, Allah'ın kastının bu olduğunu öğretiyor. Mal ve mülk özel kimselere ait değildir; aksine mal ve mülk halka aittir. Sahip olmak Allah'a aittir, dolayısıyla sahip olmak halka aittir. Zira Allah ve halk, aynı safta yer alırlar. "İnsanlar Allah'ın ailesidir." sözü de bunu ifade eder. Durum böyle olunca haliyle ailenin reisi, sahibi olduğu ailenin safında yer alır.

Allah'ın Ailesi

Allah'ın ailesinin yani halkın karşısında "mele/ileri gelenler" ile "mütrefin/sefahate dalanlar" sınıfı yer almaktadır. Tarih boyunca halka hükmeden, her zaman halkın malına mülküne el koyan ve halkı kendi sosyal ve ekonomik alınyazısını tayin etmekten mahrum bırakanlar...

Evet! Bunların –mele ve mütrefin– dini vardı. Bunların hiçbiri materyalist, egzistansiyalist veya dinsiz değildi. Hepsinin kulluk ettiği ilahı, hatta ilahları vardı. Firavun dahi öyleydi. Bunların açık bir biçimde dinleri vardı ve bu net olarak bilinmektedir. Peygamberler de bunları ve Allah'ın dinine karşı mücadeleye girişen dinlerini –ki şirk dini ve tağuta kulluk dinidir– ortadan kaldırmak için gelmişlerdir.

Sınıfsal ve Irksal Bölünmelerin Onaylanması

Birinci bölümde demiştim ki "şirk" mevcut durumu dinî açıdan meşru göstermek, tevil etmektir. Peki, tarihte mevcut durum nasıl bir vaziyet arz etmekteydi? Vaziyet, toplumsal şirkten ibaretti. Ne demek toplumsal şirk? Yani toplumda var olan milletlerin, grupların, sınıfların ve ailelerin sayısınca putlar mevcuttu ve her milletin, her ailenin ve her ırkın kendine özel bir putu vardı. Bu çeşit çeşit ilahlara tapınak; toplumu oluşturan ırkların, sınıfların, grup ve kesimlerin çeşitlilik arz ettiğini, bunların her birinin diğerlerinden

farklı olarak kendilerine has haklarının ve asaletlerinin olduğunu kabul etmek anlamına gelirdi. Oysa tevhid dini aracılığıyla ve Hakk'ın peygamberleri, yani "Allah'ın ve halkın dininin peygamberleri" aracılığıyla âlemde Allah'tan başka hiçbir mabudun, hiçbir yaratıcının ve hiçbir ilahın olamayacağı ilan edilmektedir. Sahiplik, yaratıcılıktır.

Yaratıcılık ve Rablık

Bütün şirk dinlerinde Allah'ın yaratıcılığına inanılırdı. Ancak rablik, sahiplik söz konusu olunca putların sayısı artıyordu. Nemrud ve Firavun gibi adamlar dahi "yaratıcılık" iddiasında bulunmuyorlardı. Onlar "halkın rabbleri/sahipleri" olduklarını iddia ediyorlardı. Rab olmak, yani sahip olmak, malik olmak demektir; yaratıcı değil. Firavun şöyle derdi: *"Ben sizin en yüce rabbinizim."* (79/Naziat Suresi 24). Yani ben sizin en büyük sahibinizim, yaratıcınız değil. Yaratıcılık konusunda bütün şirk dinleri Allah'ın yaratıcı olduğuna inanırlardı. Öyle ki Yunan mitolojisinde ve bütün şirk dinlerinde dahi yaratıcı olarak büyük bir ilahın varlığına inanılır. Mesele, yaratıcı olan ilahla beraber sonradan "halka sahiplik etme" iddiasıyla ortaya çıkan ilahlar meselesidir. Peki neden? Topluma çeşitli açılardan musallat olmak için. İnsanların, ümmetlerin, ırkların, milletlerin ve toplumların arasına tefrika ve ayrımcılık sokmak için. Ya da bir toplumu birbirine karşıt olan çeşitli ırklara, sınıflara ve gruplara bölmek için. Bir tarafta yöneten sınıfı, beri tarafta yönetilen sınıfı; bir tarafta varlıklı olanlar, diğer tarafta yoksullar.

Medine: İdeal Toplum Modeli

Birinci bölümde ifade ettiğim gibi "Allah'ın ve halkın dini," tarihte kendi ilkeleri doğrultusunda toplumu inşa eden bir din değil; hep mücadele halinde olan bir hareket olagelmiştir. İnsanlık tarihi boyunca bu dinin[4] esaslarına göre kurulan tek toplum Medine toplu-

[4] Allah'ın ve halkın dini, yani en başından şimdiye kadar bütün peygamberlerin kendisine davet ettikleri din... Ancak tarihin akışı muhalif grubun elinde olduğundan, muhalif grup tevhid dinine tahakkuk etme fırsatını tanımadı. Bu nedenle insanlık o derece güçlenmeli ve bilinç sahibi olmalı, halk o kadar

mudur. Bundan başka hiçbir dönem ve toplum için bu esaslara dayalı kurulan bir toplumdan söz edilemez. Bu da tarihî bir dönemi tam anlamıyla kapsayan bir biçimde değil; dar bir zamana has bir model, bir sembol niteliğindedir.

Örnek Medine toplumunun ömrü ve tarihi on yıldır. İnsanlık tarihinin bizim bildiğimiz elli bin yıllık tarihine karşılık on yıl. Bu on yılın dışında Medine'de her zaman ya sözde "tevhid dini" adıyla ya da açık ve aleni bir biçimde "şirk dini" adına bir din hüküm sürmekteydi. Sadece bu on yıllık süreçte Medine şehrinde ekonomik sistem, sosyal yapı, eğitim sistemi, birey ve toplumların birbiriyle ilişkileri, değişik sınıfların, tabakaların, milletlerin, azınlık ve çoğunluğun ilişkileri, bütün bunlar "Allah'ın ve halkın dini" esaslarına göre tesis edilmiştir. Yani sadece bu işin temeli atılmış ve iskelesi kurulmuştur. Sistem henüz oturmuş ve gelişimini tamamlamış değildir. Zira tarih ötesi bir öğretiyi insan, on yıl zarfında bütün yönleriyle inşa edip kökleştiremez. Nitekim gördük; Medine toplumu on yıl içinde cehalete dayanan gelenek ve göreneklerini terk edemediler. Yeni kurulan sistemi de muhafaza edemediler. Aradan yirmi yıl geçmeden bu hareketin düşmanları, tekrar her şeyi hâkimiyetleri altına aldılar.

Bu nedenle burada şu neticeye varıyoruz: Tarihe bu açıdan bakıldığında ve bu bakış açısıyla hüküm verildiğinde; dine, tarihe, din karşıtlarına, aydınlara, bugünün dinsizlerine, geçmişin dindarlarına olan bakışımız ve medeniyetle ilim arasındaki ilişkiye, materyalistlerle dindarlar arasındaki irtibata yönelik düşüncemiz bütünüyle değişecektir.

gelişme kaydetmeli, halk kitleleri öyle yüksek fikrî ve insanî değerler elde etmeli ki; tevhid dinini toplumda hâkim kılabilsin; şirk dinlerini ve tağuta kulluk eden dinleri de yok edebilsin. Bu nedenle tarihte, halk kitlelerinin tarihin dizginlerini ve toplumun alın yazısını "mele" ve "mütrefin"lerin elinden alıp kendi elinde tutacak böyle bir makama ulaştıklan görülmemiştir. Dolayısıyla İbrahimî dinler hiçbir zaman bir toplumu tam anlamıyla, istedikleri biçimde inşa edememişlerdir. Bu nedenle böyle bir toplumu inşa etmesi gereken halkın kendisidir.

O zaman "Din her zaman halk kitlelerinin afyonu olmuştur." diyen 17. 18. ve 19. yüzyılın –özellikle 19. yy.– aydınlarına hak vermek gerekir. Zira onlar tarihte hüküm sürmüş dinden söz etmektedirler. Onlar tarihe hükmetmiş dini görmekte, onu tahlil etmekte, bu dinin halkı uyutanların elinde bir araç olduğunu müşahede etmektedirler. Bu nedenle "Din, sosyal ve ekonomik açıdan azınlığın çoğunluğa tahakkümünü dinî açıdan meşru gösterir ve buna yol açar." diyenlere hak vermeli. Zira durum bundan ibaretti. Söz gelimi feodalite döneminde dinin vazifesi, mevcut durumu, yani kölelik ve efendilik sistemini dinî açıdan meşru göstermekti.

Her toplumda, her dönemde ve her kesimde mevcut bulunan yönetim biçiminin ve ekonomik sistemin formu, şekli nasıl olursa olsun, her zaman mevcut dinin o sisteme karşı duruşu şöyle olmuştur: İnsanoğlunun fıtratında var olan halkın dini inançlarını ve duygularını istismar ederek mevcut durumu meşrulaştırmak ve kitabına uydurmak.

Buna yönelik örneklerin haddi hesabı yok. Bu gerçeği görmek için tarihin herhangi bir dönemini veya yeryüzünün herhangi bir bölgesini incelemeniz yeterli olacaktır. Örneğin, İran:

Eski İran'da Din

Sasani dönemi, dinin topluma doğrudan hâkim olduğu bir dönemdir. Üstelik Sasani padişahları ile şehzadeler dahi Zerdüşt din adamlarının birer kuklası konumunda olup onlara kayıtsız şartsız itaat ederlerdi. Toplum birbirinden tamamen ayrı ve zıt sınıflardan oluşurdu. Öyle ki bir kimse bütün oyun ve hilelere başvursa, mucize dahi gösterse alt sınıftan üst sınıfa geçemez ve bulunduğu statüden başka bir statüye gelemezdi.

Birinci ve İkinci Sınıf

Sasani döneminde şehzadelerle eşraf kesimi en üst sınıftı. Yanlarında da ikinci sınıfı temsil eden Zerdüşt din adamları bulunurdu. Sasani tarihi boyunca güç, bu iki sınıf arasında gidip gelmiştir. Bazen birinci kesim, yani şehzadelerle eşraf kesimi gücü ele geçirip ilk sıraya oturmuştur; bazen de ikinci kesim, yani din adamları. Ancak

her iki kesim de halkı sömüren ve onları yoksul bırakan "mele", "mütrefin" ve yönetici sınıfındandır. Aralarında sadece şu fark vardır: Şehzadeler ve eşraf tabakası zorla ve açık bir biçimde sömürüyorlardı. Oysa ikinci sınıfı teşkil eden din adamları halkın malını çalıp servet biriktirirken, bu işi dinî bir forma sokarak yapıyorlardı. Böylece halkın bütün varlığı bu iki sınıfın elindeydi. Hatta bazen büyük bir kısmı din adamlarının elindeydi! Öyle ki Albert Mallet'in ifadesiyle yirmi payın on sekizi din adamlarının elindeydi. Mülkiyet!

Üçüncü Sınıf

Sanatkârlar, esnaf, askerler ve reaya kesimi, Sasani döneminin üçüncü sınıfını teşkil ediyordu. Her türlü mutluluk ve onurdan mahrum halk yığınları!... Hiçbir sosyal hakları yok. Zira soyları necistir! –Hindistan'da olduğu gibi– Hicrî dördüncü asırda Firdevsî Rüstem Ferrohzad'ın ağzından şöyle söylemektedir: "İslam geldiğinde her şeyi alt üst edecek. Soylar, sınıflar hep birbirine karışacak:

Bir hiç olan köle, hükümdar olup gelir başa
Üstünlük ve büyüklük de artık yaramaz işe

Zira bundan sonra ölçü; ırk, aile ve aşiret olmayacak. Bir köle dahi artık yönetime gelebilecek ve topluma önderlik edebilecek."

Firdevsi'nin İslam'a hakaret amacıyla sarf ettiği bu sözler; bugünün dünyasında İslam'ın en büyük iftiharı ve en yüce şiarıdır!

Sasani döneminde bu sınıflaşmalar dinî açıdan nasıl meşrulaştırılıyordu? Zorbalar felsefe bilmez, zorbalar yaptıklarını dinen caiz gösterme maharetine sahip değiller, zorbalar tabiat ötesini anlamazlar. Bu nedenle yaptıklarını zorbalıkla yaparlar. Bu dönemde bir ayakkabıcının oğlu okuma hakkına sahip değildi. Neden dersiniz? Zira okul okursa öğretmen olabilir, yönetici olabilir ve böylece üst sınıfa mensup olur. Ama bu olmamalı. Babası da bir ayakkabıcı çocuğuydu. Bu nedenle sonsuza kadar bu durum böyle devam etmeli ve bunun nesli sadece ayakkabıcı olabilmeli. İsterse bu çocuk harikalar yaratan bir dâhi olsun. Dâhiyse cehennemin dibine! Gitsin o dâhiliğini ayakkabı dikmede değerlendirsin!

Sınıfsal Yapıyı Meşrulaştıran Mubedler/Zerdüştî Din Adamları

Sasani döneminde din aracılığıyla sınıfsal ayrılıkları ve bölünmeyi meşrulaştıranlar din adamlarıydı. Bu dönemde Ahuramazda'nın ve yüce ilahın tezahürü olan üç ateşin her biri Ahuramazda'nın üç değişik yansımasının birer sembolüdür:

1- Azerbaycan'daki Azergeşnesb.

2- Sebzivar yakınlarında bulunan Azer-i Berzin Mihr.

3- Pars bölgesinde yer alan Azer-i Estehr.

Bu üç ateş "Ahuramazda"dır, onun tezahürleridir. Ancak Ahuramazda'nın kendisi de sınıflara ayrılır. Ahuramazda'nın Azerbaycan'daki ateşi, padişahları ve şehzadeleri temsil eder. Pars bölgesindeki ateş, ruhanileri ve din adamlarını temsil eder ve Sebzivar yakınlarındaki kalede bulunan ateş de çiftçileri sembolize eder.

Güzellik ve iyilik tanrısının bir olduğu ve bütün halkın Ahuramazda'ya kulluk edip Ehrimen'e karşı savaşmaları gereken Zerdüşt dininde, yine şunu görürüz ki sosyal hayatta da Ahuramazda'nın tek bir tezahürü yoktu, onu temsil eden ateşler vardı. Bu mukaddes ateş(ler), temsil ettikleri üç sınıfın birbirinden ayrı olduğunu, bir sınıftan diğerine geçmenin mümkün olmadığını, bu sınıfların hiçbir şekilde birbirine benzemediğini ifade eder ve bunu meşru gösterir. Bu din adamlarına göre sınıfsal yapı Ahuramazda'nın iradesinin bir tecellisidir. Ahuramazda bu mukaddes ateşlere tezahür etmekle bu üç sınıfsal kişiliği, bu ayrışmayı, bu sınıfsal bölünmeyi toplumda yerleştirmiş oluyordu. Bu nedenle çiftçi bakıyor ki kendisini temsil eden mukaddes ateş ne Fars bölgesindekidir ne de Azerbaycan'daki. Onu temsil eden tek mukaddes ateş Sebzivar yakınlarındaki ateştir. Diğer ateşlerin onunla hiçbir ilgisi ve ilişkisi yoktur.

Hindistan'a bakın. Buda, ilahları ve büyük ilahı zikretmek istediğinde ya da bir mânâyı, yüce bir duyguyu ve aşkın bir düşünceyi beyan ve tasvir etmek istediğinde şöyle der: Bu yöntem, bu düşünce bir Arya yöntemi, bir Arya düşüncesidir. Yani soylu, yüce ve asil Arya ırkına ait bir yöntem, bir düşüncedir bu. Bu sözler, bu düşünceler Arya olmadığı için necis ve pis olan sınıfa ait değildir.

Görüldüğü gibi ilahlara ve en mukaddes dinî duygu ve düşüncelere dahi çeşitli sıfatlar, sınıfsal, ırksal ve ailevî özellikler yüklenmektedir. Bütün bu bölünmeler din aracılığıyla meşrulaştırılıyordu. Zira filozof ruhlu değildi. Her ne kadar Aristo ve Eflatun gibi bazı filozoflar: "Köle, ilk andan köle olarak doğar; efendi de efendi olarak dünyaya gelir. Aristokrat kesimi üstünlüğünü kanından alır. Bu şeref de dünyada sadece Atinalı şu yirmi aileye hastır. Onların sayısı ne azalır ne de artar." deseler de bu dönemde halk felsefenin değil, dinin tesiri altında yaşamaktaydı. İşte din bu şekilde mevcut durumu koruyor, kolluyor ve meşrulaştırıyordu.

Topluma afyon yetiştiren, bu mele dini idi. Bu din halkı şöyle uyutuyordu: "Siz sorumlu değilsiniz. Zira olup biten her şey Allah'ın iradesi dâhilinde olmaktadır. Öyleyse yoksulluğunuzdan dolayı üzülmeyin. Zira öte dünyada bunun karşılığı size verilecektir. Bu nedenle ne kadar darda olursanız olun, ses çıkarmayın! Sonra size bunun on katı verilecektir."

Bu şekilde kişinin itiraz etmesi engelleniyor, tercih etme ve tercihine içten yönelmesinin önü kesilmiş oluyordu. Bu iş zihinde bitiriliyordu. Halk veya bir grup sorumluluk bilinciyle ayaklanıp mevcut durumu eleştirdiğinde, bu ayaklanmayı zorbalar ve para babaları, kuvvete başvurarak bastırırlardı. Oysa din, bu hareketi, bu tepkiyi, bu düşünce tarzını ve bu itirazı daha dışa yansımadan zihinde bitiriyordu. Yani direniş ruhunu yok ediyordu. Peki, bu nasıl yapılıyordu? "Başa gelen Allah'ın iradesi ve isteğiyledir. Bu nedenle her türlü itiraz ve eleştiri, Allah'ın iradesine karşı gelmektir." denilerek...

İşte görüyoruz, bütün bunlar dinin fetvalarıdır. Bunların hepsi dindir, kulluk esasına ve dinî itikada dayanmaktadır. Fakat buna karşın, tarih boyunca uyutan, meşrulaştıran, dolandıran, halkın sorumluluk bilincini yok eden, sınıfsal ve ırksal yapıyı meşru gösteren ve ilahları dahi milliyetçi[5] olan dine karşı mücadele eden; hak din, yani tevhid diniydi.

[5] İran'daki İzedler ve ilahlar Eniranlar'a karşı İranlıların safında savaşırlar. Bu da şu anlama gelir: Kâinatın ilahları dahi üstün ırk olan İranlıların yanında ve

Tevhid Dininin Peygamberleri

Çoban ve işçi peygamberlere gelince bu peygamberler toplumun her kesiminden daha fazla çile çektiler, daha çok çalıştılar, daha yoksul ve aç kaldılar. Açlığın ne olduğunu gerçek anlamda bedenlerinde ve ruhlarında yaşayarak hissettiler. O elçiler ki Peygamberimizin ifadesiyle hepsi çobanlık yapmıştır. Bu din, her zaman "yukarıdan aşağıya" doğru sınıflanan, hâkim sınıfın –ki din adamları, ruhaniler, keşişler ve hahamlar da bu hâkim sınıfın bir parçasıydı– uydurmasından ibaret olan dine başkaldırmıştır.

İşlevi tağuta kulluk olan, tevhidin zıddı ve halk düşmanı bu din, tarih boyunca hâkim olan bu din; evet bu din, her şeye sahip olan sınıfın elinde, hiçbir şeye sahip olmayan kesimin başını ezmek, onları ikna edip susturmak için her zaman kullanılan bir malzeme, bir alet olmuştur. Bu din Orta Çağ da dâhil olmak üzere tarih boyunca iki biçimde tezahür etmiştir.

Şirk Dini

Tağuta kulluk dininin iki boyutundan ilki, başka bir kalıba girmeden, açık ve aleni bir biçimde kendini ifade eden ve adına şirk denen biçimdir. Günümüzde Afrika'da olduğu gibi. Afrika'da şirk dini halen varlığını sürdürmektedir. Çok açık bir biçimde birden fazla ilaha, birden çok mabuda inanan bir din. Halen güzellik boncuğuna inanan, her kabilenin ibadet ettiği bir tabusu, bir kutsal hayvanı bulunan bir din. Bu tip dinler hâlâ mevcuttur.

Kendini açık bir biçimde ifade eden, iç yüzünü gizlemeden yaşam biçimini ortaya koyan tağuta kulluk dinine, yani mele ve mütrefin dinine karşı mücadele etmek kolaydır. Tehlikeli olan, şirk ve tağutun, tevhid kisvesine bürünerek mele ve mütrefinin elinde bir malzeme haline gelmesidir. İşte asıl tehlike burada yatmaktadır ki bu, şirk dininin tarihte tezahür eden ikinci biçimidir. İşte burada tağutperestlik, tevhid maskesine bürünerek tevhid dinine musallat

necis ve pislik olan Eniranlara karşı savaşıyor. Eniranlar kimdir peki? İranlı olmayan herkes! Gördüğümüz gibi bu şeklide din mevcut ırksal, kavmî ve sınıfsal yapıyı meşrulaştıran ve tek görevi bu olan bir hal almıştı.

olur. Tağuta kulluk edenler Allah'a kulluk adıyla, Allah'ın samimi kullarını ve rabbanî hareketin gerçek önderlerini ortadan kaldırmayı hedefler. Ve bu, çok tehlikeli bir durumdur.

Girdiğim "İslam Tarihi" derslerinde her zaman tekrar ettiğim, herkesin de malumu olan sürekli sorduğum bir soru var ki eğer bu sorunun doğru cevabı bulunursa toplumsal problemler de dâhil bütün sorunlar çözülecektir. Soru şu:

Bir toplumda iki kişi ortaya çıkıyor ve dini orada hâkim kılmak istiyor. Bunlardan biri (Hz. Ali), yenilgiye uğruyor; diğeri (Hz. Muhammed) ise, muzaffer oluyor. Neden dersiniz? Miladî yedinci asırda yaşayan bir Arap, Peygamber. Din aynı din, dil aynı dil, dönem aynı dönem, Kur'an aynı Kur'an, ilah da aynı ilah ve her ikisi de aynı şeye davet ediyor. Fakat biri kazanıyor, diğeri kaybediyor. Neden?

Bu soruyu sorduğumda bazıları dehşet verici, tüyler ürpertici cevaplar verdi. Dediler ki: Ali uzlaşmacı olmadığı için, haksızlığa hiçbir şekilde tahammül edemediği için, baskıya ve zulme sessiz kalamadığı için, keskin ve kararlı bir kişiliğe sahip olduğu için. İyi, güzel de bütün bunlar Ali için olumlu iken, –hâşâ– Peygamber için olumsuz bir durumu ortaya koymuş oluyor. Sanki muzaffer olan –hâşâ– öyle değilmiş gibi!

Uzlaşmacı olmamak, baskıya ve zulme sessiz kalmamak gibi özelliklerin Ali'nin yenilgisinde birer etken olduğu doğrudur. Ancak başka bir etkene bakmak lazım. Zira asıl etken bu değil. Yani Peygamber zamanında olmayan ve Ali döneminde ortaya çıkan bir etkeni araştırmak gerekir. Bunun ne olduğu da açıktır. Bu etken tağuta kulluk dini idi. Bu etken ırkçılığa, kabileciliğe, sınıflaşmaya dayalı putperestlik dini, yani şirk diniydi. Kısacası mele ve mütrefin, yani Kureyş'in malzeme olarak kullandıkları din.

Şirk dini, peygamber döneminde hicapsızdı, açık ve netti. Ebu Süfyan, Ebu Cehil ve Ebu Leheb açık bir biçimde şunu ifade ederlerdi: "Bunlar, bizim putlarımızdır. Bu evi (Kâbe) koruyup kollamalıyız. Zira Kureyş ekonomisinin ve efendiliğinin ayakta durması,

bunlara bağlıdır. Bizim dünyada ve diğer Arap kabileleri arasındaki azametimiz, konumumuz ve haysiyetimiz; bu evin ve putların velayetinin bizde olmasına bağlı. Bunlar bize atalarımızdan kalan "gelenekler" ve inançlardır (Esatirul evvelin/öncekilerin masalları). Bizim başka bir şeye inanmamız mümkün değil, bu putların savunucusuyuz." Bütün bu sözleri açık ve samimi olarak söylüyorlardı. Bu nedenle bunlarla mücadele etmek ve bunları yenilgiye uğratmak mümkün ve kolaydır. Nitekim Peygamber'in muvaffakiyetinin sebebi de budur.

Biz burada sosyolojik ve tarihî etkenlere dayanarak konuşuyoruz. Gaybî etkenlere gelince, onları ne ben bilebilirim ne de bir başkası. Ali maske giymiş kimselerle savaşıyordu. Bu maske neydi? Şirk ordusunun üzerine geçirilen tevhid maskesi. Artık Ali, putların savunucusu olan bir Kureyşliye karşı kılıç kuşanmıyordu; bilakis kılıç çektiği adam (sözde) Kâbe'nin savunucusuydu. Artık mızrakların ucuna takılan "Muallakat-ı Seb'a" değil; bir şiar olarak mızraklara takılan Kur'an'dı. Böyleleri ile mücadele etmek zordur.

Bugün artık şirk ne yapıyor? Cihada gidiyor, İslâmî fetihler yapıyor, mihrabı var, görkemli camiler inşa ediyor, bu camilerde cemaat namazı ikame ediliyor ve Kur'an okunuyor. Bütün İslam âlimleri ve kadılar bu dine tâbidir ve dinî şiarların, Peygamber dininin savunucularıdır. Ancak bu, işin şeklî boyutudur, işin özü ve ruhu ise şirke dayanmaktadır.

Dost kisvesine bürünmüş bir düşman ile mücadele etmek; tevhid diniyle savaşmak amacıyla takva ve tevhid elbisesine bürünen şirk dini ile savaşmak zordur. O kadar zordur ki Ali dahi bu mücadeleyi kaybediyor. Tarihteki bütün ıslahat hareketlerinde ve toplumsal olaylarda kendi toplumlarına karşı doğrudan mücadeleye girişen ve onları hâkimiyeti altına almak isteyen yabancı düşmanlara karşı kolaylıkla zafer kazanmış ve düşmanları püskürtmeyi başarmış hareket önderlerine rastlamaktayız. Yabancı düşmanın ve yabancı ırkın dünya çapında sahip olduğu bunca azamet ve görkeme rağmen, bu rehberlerin ve mücahitlerin kıyamı onları yok etmiştir. Fakat dünyanın en güçlü ordusunu yenilgiye uğratan bu kahra-

manlar, bu milleti içeriden felakete sürükleyen etkenlere karşı mücadeleye giriştiğinde yenilgiye uğramakta ve düşmanı toplumun dışına uzaklaştırmaya güçleri yetmemektedir. Üstelik bunlar öyle sadece bir kişi, iki kişi, on kişi değil. Radhakrishnan'ın ifadesiyle: "Zorbalık ve hile takva elbisesine büründüğü gün, işte o zaman tarihin en büyük faciası gerçekleşmiş ve tarihe musallat olan en büyük güç meydana gelmiştir."

Bu nedenle şirk dininden söz edildiğinde sadece geçmişte birden fazla şeye, hayvana, ağaca veya puta tapan ve zaten sonradan İbrahim Peygamber ve Peygamberimiz tarafından ortadan kaldırılan din anlaşılmamalı. Aksine şirk dini, mele ve mütrefinin tekelinde bulunan halkın dinî duygularının ta kendisidir ki; mele ve mütrefin her zaman toplumda hâkim sınıf olmuştur. Dolayısıyla şirk dini yok olmamıştır ve bu şekliyle yaşamaktadır.

Bu nedenle 17., 18. ve yeni yüzyıl aydınları bu dine karşı mücadele ve muhalefet ettiler. Halkı perişan eden, onları felakete sürükleyen dine itiraz ettiler. Halkı esarete, zillete, zafiyete ve sorumsuzluğa alıştıran dine karşı kılıç kuşandılar. Toplumdaki ırkçılığı, sınıflaşmayı, grupsal bölünmeleri koruyan ve kollayan dine karşı mücadele ettiler. Bunca şeyden sonra şu sonuca varmakta da haklıydılar: "Bu din, ilerlemeye, gelişmeye, özgürlüğe ve eşitliğe karşıdır." Dini bir kenara bırakarak olağanüstü zaferlere imza atan Avrupalı aydınlar, din konusundaki yargılarında haklı olduklarını tecrübeyle ortaya koymuşlardır.

Din adına üretilen ve üretilmekte olan bu hurafelerden, bu zilletin ve uyuşturan zehrin etkisinden halkı kurtarmak ve özgürleştirmek için mücadele eden (ki bütün peygamberler bunlara karşı yenilgiye uğramıştır. Üstelik tarihte sadece peygamberler bunlara karşı mücadele etmiştir, başkası değil.) bu özgürlükçü aydınlar bir yerde yanılgı içindedirler ki aynı hatayı biz dindarlar da yapmaktayız.

Aydınların Yanılgıya Düştükleri Nokta

Aydınlar şurada yanılgıya düşmektedir: Onlar, tarihte sözde kulluk adına, din adına, mabet adına, cihat adına, kutsal savaş adına,

Haçlı savaşları adına ve İslâmî cihat adına ortaya konan her uygulamanın gerçekten dinden kaynaklandığını sandılar. Nitekim biz de öyle sandık ve sanmaktayız.

Takdir-i ilahî, daha önce de ifade ettiğim gibi İslam, inkılapçı bir düşünceye sahip olup bu uygulamaların hiçbirini kabul etmez ve bu hak dinin, bu "Benim dinim bana" dininin, gelecekte mutlaka tahakkuk edeceğine inanır. İster açıkça şirk adına olsun isterse tevhid kisvesine bürünsün, Doğu'da ve Batı'da kitlelere hükmetmiş bu sistemlerin hiçbirini kabul etmez. Bütün bunları şirk olarak kabul eder. Oysa peygamberlerimizin bu dinlerin başını ezmek ve onları ortadan kaldırmak için getirdikleri din; kitlelere, aydınlara ve özgürlük âşıklarına sorumluluk yükleyen bir dindir. Bu dinde sorumluluk peygamberlerin vefatıyla bitmez, o yola baş koyanların sorumluluğu tıpkı peygamberlerin sorumluluğu gibi her zaman devam eder. Peygamber'in "Ümmetimin âlimleri, İsrailoğulları'nın nebilerinden üstündür." hadisi şunu ifade eder: Daha önce peygamberlerin yaptığı işi, peygamberliğin sona ermesinden sonra artık, âlimler yani aydınlar devam ettirmeli.

Âlimlerin ve Aydınların Misyonu

Âlimler neyi devam ettirmeli? Dini ihya etmek ve oturtmak için, din ile mücadele... Misyon budur. Tarihte tahakkuk etmemiş bir dini hâkim kılmak ve yerleştirmek. Ancak bu hedefin tahakkuk etmesi için halk (nas) o derece olgunlaşmalı, o kadar dinî vicdan bilincine ve uyanışa sahip olmalı ve tevhidin gerçek anlamını öyle kavramalı ki; tevhidin tağuta kulluk ile hiçbir ilgisinin olmadığını, onunla tezat teşkil ettiğini anlamalı, kavramalı ve yaşayarak hissetmelidir. Öyle ki tevhid elbisesine bürünmüş şirkin yalancı yüzünü teşhis edebilmeli ve yeryüzünde şirkin her türlüsünü, bütün maskelerini parçalayarak yok etmelidir. Bu sayede insanlar, materyalistlerin haklı olarak ifade ettikleri cehaletin ve korkunun ürünü olan dinden kurtulup tevhid dinine kavuşsunlar.

Denizde bir tufan esnasında gemilerinin delinmesi sonucu karşılaştıkları tehlikeler karşısında halkın Allah'a yakarmasını; bir zarara uğradıkları zaman ya da olumsuz bir hadise ile karşı karşıya kal-

dıklarında insanların korkuya kapılmasını, ağlayıp sızlamasını; daha sonra ise böyle bir şey hiç olmamış gibi nankörlük etmelerini Kur'an, defalarca reddetmiş ve böyle yapanları taşa tutmuştur. Böyle bir din, korkuya dayalı bir dindir. Bu, 19. asrın materyalistlerinin; "Din, tabiat olaylarının etkisiyle halkta ortaya çıkan korkunun ürünüdür." dediği şeydir. Dedikleri de doğrudur! Daha materyalistler "Din, korkunun bir ürünüdür." demeden Kur'an, bu dinin takipçilerini, kula kulluk edenleri, korkakların ibadet mantığını ve sınıflaşmanın ürünü olan bu dini hedef almıştır. Bu dini hangi yapı inşa etti? "Eğer bu dünyada bir lokmaya, bir kuru ekmeğe, bir aşa sahip değilsen, sabret, öte dünyada cennetin sofraları önüne serilecek!" diyen kimseler inşa etti bu dini. Bu din, sınıfsal bir yapının ürünü ve uydurmasıdır ki Peygamberimiz ve hak dinler hakkında bir veba gibi yayılmaktadır.

İşte Ali bu dinlere –şirk dinleri– "ticaret dini" ve "korkakların dini" demektedir. Peki, bu "Benim dinim bana" dininin kulluğu hangi kulluktur? "Özgür olanların kulluğu", "Hür olanları kulluğu"... Yani özgürlüğün, aşkın, adalet talebinin, aşkın düşünce ve niyazların, insanî ülkü ve hareketlerin, eşitliğin, insanlar arasında adaleti hâkim ve daim kılmanın ve her türlü kötülüğü, çirkinliği ortadan kaldırmanın ürünü olan bir dine kulluk... Bu din, o dine karşıdır. Dine karşı din!

Fakirliği yöneticilerin menfaatine koruyan ve meşru gösteren bu dinin, tarihte esaretin, köleliğin koruyucusu ve kollayıcısı olduğu bir gerçektir. Bu din, ileri gelenlerin, sefahat içinde yaşayanların, para babalarının ve zorbaların menfaati için, halk kitlelerini aldatılmış ve uyutulmuş olarak cehaletin karanlığına terk etmiştir. "Allah'ın, bir kesimin aç, diğerinin tok olmasıyla bir işi olmaz; Allah birinin yavan ekmek, diğerinin ise yağlı ekmek yemesine karışmaz." diyen bir din; bütün dinî duyguları, insanların toplumdan uzaklaşıp inzivaya ve köşeye çekilmelerini sağlamak amacıyla bir uyuşturucu maddeye dönüştüren dindir... Ya da dinî duyguları kullanarak, bütün maddî kaynakları sömürmek isteyen kesimlerin amaçlarına ulaşması için, dünyadan el etek çekmeye teşvik eden bir din...

Toplumsal gücü ve kudreti, bireylerin insanî sorumluluklarını tekeline alan bir dine karşı; bireylerin beklentilerini, bedensel ve fıtrî ihtiyaçlarını zorbaların, kapitalistlerin yararına görmezlikten gelip inkâr eden bir dine karşı; dinî tevillerle ve toplumun en çok etkilendiği manevî unsurlar ile dini kullanarak mevcut zulmü sürdüren bir dine karşı; açlığı, yoksulluğu ve hastalığı Allah'ın rızasını elde etmenin ve kulluğun kemaline ermenin bir işareti olarak gören bir dine karşı; insanların münferit kalıp toplu halde hareket etmelerini engellemek amacıyla bireylerin metafizikle ilgilenerek bir inziva hayatı yaşamalarını teşvik eden bir dine karşı; halkın yaşama hakkını, kazanma hakkını, özel mülkiyet hakkını ve yönetim hakkını yanlış ve bozuk dinî tevillerle elinden alıp kendi yalakalarına peşkeş çeken bir dine karşı Kur'an, genel üslubunun dışında çok sert bir üslup takınmaktadır. Öyle ki Kur'an'ın başka hiçbir yerinde düşmana yönelik bu derece aşağılayıcı ifadeler kullanılmamaktadır. Fakat beşer tarihi boyunca insanın fıtratında var olan din duygusunu ve imanını, kendisinin de mensubu olduğu hâkim sınıfın lehine ve halkın aleyhine tahrif edenlerin sembolü olan Belam Bin Baura'dan söz açılınca; işte burada bir anda işin çehresi değişmekte ve onların durumunu şöyle ifade etmektedir: *"Durumu, üstüne varsan da kendi haline bıraksan da dilini sarkıtıp soluyan köpeğin durumu gibidir..."* (7/Araf Suresi 176). Bu üslubun anlamı ne acaba? Bu, şu anlama gelir: Tarih boyunca ileri gelenlerle sefahate dalanları, zulmü ve sitemi, sömürüyü ve zilleti destekleyen; bunca ayrımcılığı, kayırmayı ve cehaleti koruyup kollayan bunlardır. Beşerî yeteneklerin göz göre göre eriyip gitmesine göz yuman, tarih boyunca duraklamalara ve gerilemelere sebep olan, büyük kahramanları ve yüce şahsiyetleri unutturanlar bunlardır. Evet, bunlardır peygamberlerin tarihteki bütün çabalarını ve mücadelelerini verimsiz, sonuçsuz ve kısır bırakan. Bu üslup, tarihteki melun şirk dininin misyonuna yönelik nefretin bir ifadesidir.

Netice olarak şunu ifade etmek istiyorum: Kiliseye ve Orta Çağ'da hâkim olan dine karşı mücadelede temsil ettikleri rol açısından ve tahrif olmuş din ile dinî tahrife, yani İsa kisvesine bürünen şirk dinine ve tağutperestliğe karşı mücadele sayesinde Avrupa'yı bin yıl-

lık duraklamadan kurtaran Avrupalı aydınların ve özgürlükçülerin misyonu, tarih boyunca bizim peygamberlerimizin üstlendikleri misyonun aynısıdır. Ancak onların algılamalarının ve vardıkları sonucun doğru olduğunu söylemiyorum. –Böyle bir iddiayı kabullenmekte zorlanabilirsiniz belki. Başka bir zaman fırsat bulursam inşallah bu konuda daha ayrıntılı konuşuruz. Zira bu söylem; tarihe, dine ve her şeye yönelik bakışımızı ve düşüncemizi tersine çevirmektedir.– Bu misyon, her dönemde peygamberlerimizin donuklaşmış, tahrif edilmiş, halkın ve insan haklarının düşmanı olan dine karşı yürüttükleri misyondur. Peygamberler; putları, şirk dininin bütün nişanelerini, tevilci ve uyutucu dinin bütün emarelerini yok etmek için mücadele ederlerdi. Dolayısıyla tarih boyunca Hak yolunun takipçileri bu yolu sürdürmekle mükelleftirler.

Bu nedenle "Peygamberlerimiz, tarihte hüküm süren ve tarihî din olan şirk dinine karşı bir hareket başlattılar." derken, bizim de bu direniş hareketini devam ettirmemiz gerektiğini ifade etmek istiyorum. Dolayısıyla bu hareket öncü ve ilerici bir hareket olup şimdiye kadar din adıyla mele, mütrefin ve yardakçılarının tekelinde bulunan tarihin akışını değiştirmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Bizim hareketimiz ve misyonumuz geriye dönüş değil; aksine hedefimiz Hak yolun peygamberlerinin başlattığı hareketi devam ettirmektir. Halkın ve insanların içinden çıkıp yeşeren peygamberler... Ümmî, yani ümmetçi peygamberler... Göbeği eşraf sınıfına bağlı ve sefahat içinde yüzen elçilere karşı duran peygamberler... Her biri ya şehzade ya derebeyi ya da toprak ağası olan veya bir taraftan şehzade diğer taraftan toprak ağası, yani kesinlikle sıradan halktan olmayan elçilere karşı mücadele eden ve karşı safta duran peygamberler.

Avrupalı materyalist aydınların tıpkı bizim gibi kavrayamadıkları şey şudur: Şirk dini, tarihî din, aristokratların dini ve halkın hakkını yiyip onları yoksullaştıran kesimin dini ile ilgili haklı düşüncelerini Avrupalı aydınlar genelleştirmekle yanlışa düşmektedirler. Onların yanlışı, bütün dinlere yönelik böyle bir yargıya sahip olmaları. Zira tarihte tek bir din yoktur, aksine dinler mevcuttur.

Gurvitche'in de ifadesiyle: "Tarihte tek bir toplum yoktur, bilakis toplumlar vardır."

Bu nedenle her bir toplumu ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. Nitekim tarihte sadece iki sınıfa, iki safa şahit olduğumuz gibi, iki dine de şahit oluyoruz. Bir tarafta zalimler, terakkinin, hakikatin, adaletin ve halkın düşmanları ile yükselmeye ve medeniyete karşı olanlar yer almakta. Ki bu kesim sapık içgüdülerini ve hırslarını tatmin etmek, halkı zorbalıkla yönetip kendilerinin dışında kalanları yoksul bırakmak için çalışır. Evet, bütün bu amelleri irtikâp eden din idi; küfür ve dinsizlik değil.

Diğer safta, karşı safın başını ezmek ve onu devirmek için ortaya çıkan hak cephesi yer almaktadır.

Bu nedenle ben, Avrupalı aydınların ilk saf hakkındaki yargılarını paylaşmakla birlikte, diğer saf hakkında da aynı düşünceye sahip olmalarını haksızlık ve insafsızlık olarak değerlendiriyorum. Kendilerini üst tabakanın, imtiyazlı sınıfın, üstün ırkın, yönetici ve derebeyi sınıfının, varlıklı ve hâkim sınıfın ürünü ve varisi olarak kabul eden Buda dini, Zerdüşt dini, Mezdek dini, Mani dini ve Yunan dinleri hakkındaki doğru yargılarını; ya da din adına ortaya çıkan hükümetler ve yönetimlerle ilgili isabetli düşüncelerini, her iki safa (şirk dinleri ve tevhid dini) mal etmek hatadır. Yani şirk dinleriyle hak dinini (tevhid dini) aynı kefeye koymak insafsızlık olur. Peygamberleri çoban olan bir din, peygamberleri herkesten çok acıyı ve açlığı tecrübe eden bir din, tarihte Allah'ın seçtiği ve hakikatin gerçek seçilmişleri olan kimselerin dini. Evet, bu dinin kurucuları böyle kimselerdir. Öyle ki tarih boyunca sadece bunlar diğer dine karşı cihat ve mücadele etmiştir. Peygamberler, şirk dininin mensupları tarafından ortadan kaldırılmıştır. Hak dinin takipçileri, öncüleri ve bu yola baş koyanlar da bu dinî (şirk dini) hükümetlerin eliyle zindanlarda ya zehirlenmiş veya öldürülmüştür. Evet, peygamberlerin gerçek takipçileri, bu dinler ve din adına halka musallat olan bu hükümetler tarafından katledilmiştir.

İşte, tarih boyunca birbirine zıt düşmüş, hep diğer dine karşı cihat etmiş bu dini (Sizin dininiz size, benim dinim bana diyen din) di-

ğeriyle aynı safa koymak, her ikisine aynı muameleyi reva görmek ve ikisi hakkında da aynı yargıya varmak; ilim dışı, bilimden uzak, aydın kişiliğe ve apaçık gerçeklere aykırı ve daha ötesi ahlak dışıdır.

Neredesiniz ey aydınlar? Nerede? Tercüme yapmakla bir düşünce hakkında hüküm verilmez ki! Avrupalı, kendi dini hakkında hangi aşamalardan sonra bu yargıya vardı? Üç yüzyıl mücadele etti, uğraştı, okudu ve araştırdı. Öyle ki Hıristiyanlığın Avrupa'nın başına ne belalar getirdiğini kavrayana kadar didindi. "Ne güzel işte, onlar tercüme ettiler, biz de bu çevirilere dayanarak konuşuyoruz.!" Böyle aydın ol(un)maz. Tercüme edilmiş bir düşünceyle aydın olunmaz. Bu olsa olsa tercüme aydını olur! Daha sonra "İslam toplumlarında aydın yetiştirme biçimi" ile ilgili düşüncelerimi aktaracağım.[6]

Tarih boyunca başkaları gelip ekmeğini talan etsin diye açın açlığını daim kılmak için kurulan, fakirliği üreten (Eğer, fakirliğin bekçisi olan ve insanları uyutan bir dindi, dersek doğru demiş oluruz. Nitekim tarih boyunca icraatı hep bu olmuştur.) ve onun bekçiliğini yapan bir din hakkındaki yargılarımız hiç şüphesiz doğrudur. Ancak nasıl olur da Ebuzer'i yetiştiren din hakkında da aynı şeyi düşünürüz? Ebuzer, İslam'ın o tertemiz, parlak ve mükemmel çehresi; Peygamber'in yetiştirdiği şahsiyet, hiçbir şeyi olmayan Ebuzer. Ne rengi ne ırkı ne sermayesi ne okur yazarlığı ne de kültürel eğitimi... Hiçbir şeyin etkisinde değildi. Tercüme de değildi! Her şeyden arınmış insanî bir ruh. Sahip olduğu her şey bu fabrikanın, bu kitabın ve bu öğretinin ürünüydü. Tamamıyla orijinal. İşte bu dinin inşa ettiği bu kişi şöyle der: "Evinde yiyecek bir şey olmadığı halde, kılıcını çekip de insanlara saldırmayan kimseye şaşarım!"

Avrupa'da bazen bu sözü söylerdim ancak kimin söylediğini belirtmezdim. O zaman bazıları bu sözün Proudhon'a ait olduğunu sanırdı. Zira Proudhon, herkesten daha keskin ve sert konuşur. Dedim ki Proudhon halt etmiş, bu derece sert bir sözü söylemek

[6] Bkz. Ne Yapmalı, külliyatın 20. kitabı. (Derleyen)

onun ne haddine! Ya da bu sözün Dostoyevski'ye ait olabileceğini sanırlar. Oysa Dostoyevski şöyle demekteydi: "Eğer bir yerde biri öldürülüyorsa, o olayda parmağı olmayan kimseler de o suça ortaktır." Nitekim doğru söylüyor. Ancak Ebuzer'in dediğine bakın: "Evinde yiyecek bir şey olmadığı halde, kılıcını çekip de insanlara saldırmayan kimseye şaşarım!" Burada konuşan bir dindar değil, dindir aslında. İşin gerçeği Ebuzer, dinin insan şekline bürünmüş halidir, başka bir şey değil. Çeşitli ideolojilerin etkisinde kalmamıştır. Büyük Fransız inkılâbından sonraya ait değildir, aksine Ğifar Kabilesi'ne mensup bir kişidir. "Evinde yiyecek bir şey olmadığı halde, kılıcını çekip de insanlara saldırmayan kimseye şaşarım!" Ebuzer sadece fakirliğine sebep olana ve onu sömüren kimseye ve kesime kılıç çekmekten söz etmiyor. Aksine halka kılıç çekmekten söz ediyor. Neden? Zira böyle bir toplumda yaşayan herkes, sömürenlerden değilse dahi; fakirliğin olduğu bir toplumda yaşadığı ve buna müdahale etmediği için, o da fakirliğimin ve açlığımın sorumlusudur. Peki, ne kadar sorumludur? Bir sömürgeci ve bir düşman kadar...

Yani fakirliği meydana getiren sömürgeciliğin suç ortağıdır. Kısacası bütün insanlar benim açlığımdan dolayı doğrudan sorumludur. Ebuzer, Birleşmiş Milletlerin aksine şöyle demiyor: "Baskı altında tutulan ve hakkı gasp edilen bir toplum, hakkını geri almak için kıyam etme hakkına sahiptir." Ebuzer, bu işi yapmaya hakkın var demiyor, seni aç bırakanların aleyhine kıyam edebilirsin demiyor. Hayır, öyle demiyor Ebuzer. Üstelik "Senin bütün halka kılıç çekme hakkın vardır." bile demiyor. Hayır, öyle demiyor. Aksine "Kılıç çekmeyene şaşarım!" diyor. Yani nasıl olur da kılıç çekmez. Ki Ebuzer'in sözünün en mükemmel noktası burasıdır.

Durum böyle iken bu dini şirk dinleri ile aynı kefeye koymak insafsızlık, cehaletin daniskası, gülünç ve aynı zamanda ağlanacak bir durum değil midir? Halka ve hayata yönelik böyle bir bakış açısına sahip olan bu dini, açlığın müsebbibi ve mucidi olan ve haklı olarak mahkûm ettiğimiz bir din ile haksız bir biçimde, aynı ölçülerle yargılamamız, insafsızlık değil midir?